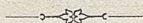

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego
z czynności Akademii
od kwietnia 1908 do kwietnia 1909.

Z funduszków pozostających pod bezpośrednim kierownictwem Zarządu Akademii, czynnym był w ubiegłym roku administracyjnym tylko fundusz na wydawnictwo podręczników przyrodniczych. Kosztem tego funduszu ukazało się dzieło Prof. M. P. Rudzkiego: „Fizyka Ziemi“ (str. XII i 538), oraz prowadzony był druk I tomu podręcznika „Anatomia Człowieka“ Prof. A. Bochenka; książka ta jest na ukończeniu i ukaże się na widok publiczny jeszcze w ciągu czerwca b. r.

Komitety dla dziejów Polski porozbiorowych prowadził w dalszym ciągu rozpoczęte wydawnictwa według planu ustalonego poprzednio, a w szczególności:

a) Dyaryusza Sejmu z r. 1830—1831, wydawanego przez Prof. M. Rostworowskiego, tom III, doprowadzony do 25 maja 1831, ukazał się w druku.

b) Korespondencji X. Lubeckiego z Ministrami Sekretarzami Stanu, powierzonej Prof. Smolce — cztery tomy są na ukończeniu.

c) Notaty do Pamiętnika Władysława Daniłowskiego wydał w r. 1908 Prof. J. Czubek.

d) Pamiętnik J. U. Niemcewicza z r. 1830 i 1831, wydany przez Prof. Maryana Antoniego Kurpiela, ukazał się na widok publiczny.

e) Pamiętniki Generała Prądyńskiego, których wydania i sprawozdania dokonał z ramienia Komitetu p. Bronisław Gembarzewski, na zasadzie układu, zawartego z właścicielem manuskryptu, hr. Jerzym Mosszyńskim, zostały temuż odstąpione za zwrotem wyłożonych przez Akademię kosztów — wyjdą też poza obrębem wydawnictw Komitetu.

Encyklopedia polska. Przygotowawcze prace nad tem wydawnictwem posunęły się już znacznie naprzód. W ciągu roku ubiegłego nadesłano kilkadziesiąt prac, przeznaczonych dla Encyklopedyi polskiej, a nadesłanie wielu innych jest już na najbliższy czas zapowiedziane, tak, że Komitet będzie mógł rozpocząć niebawem druk dzieła. Tom I, obejmujący Geografię fizyczną ziem polskich, jest już niemal w zupełności gotowy i rozpocznie wydawnictwo. Ze zmarłych w ubiegłym roku współpracowników ś. p. K. Estreicher pozostawił niemal w całości wykończony manuskrypt swojej pracy (Teatr w Polsce porozbiorowej), zaś ś. p. Dr. K. M. Górski bardzo doniosłe i liczne materyały (historia malarstwa, rzeźbiarstwa i architektury w Polsce w XIX wieku). W miejsce innych zmarłych współpracowników (ś. p. Wł. Nehring i Em. Świeżykowski) postarano się o nowe siły.

Wydawnictwo Greekich Ojców Kościoła IV wieku postępuje naprzód. W ubiegłym roku kolacyonował rękopisy wiedeńskie dla mów Grzegorza z Nazyanu prof. Seweryn Hammer, a prof. Leon Sternbach zebrał materyał rękopiśmienny paryski do poematów

Grzegorza; obecnie tenże studyjuje Kodeks w Cues, zawierający część poematów wraz z ważnemi scholiami.

Wydział filologiczny wydał w roku ubiegłym dwa tomy Rozpraw, XLIV i XLV, i rozpoczął druk tomu XLVI, na który złożono już arkuszy 11. Prócz tego w zakresie Wydziału filologicznego wydano następujące rzeczy: 1) Grabowski Tadeusz: *Literatura Aryańska w Polsce 1560—1660*, 8°, str. VIII i 498; 2) Biblioteka przekładów z literatury starożytnej T. III: M. Waleryusza Marcialisa *Epigramów Ksiąg XII*, przekładał Jan Czubek, 8°, str. XV i 459; 3) *Materyały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne*, wydane staraniem Komisji antropologicznej Akademii Umiejętn., 8°, T. X, str. XIII+178+344, z 35 tablicami i 13 rysunkami w tekście; 4) Estreicher: *Bibliografia Polska*, T. XXIII (Zeszyt 1, N—OK).

Na posiedzeniach Wydziału filologicznego przedstawiono w ubiegłym roku następujące prace:

Z zakresu językoznawstwa. J. Łoś: „O niektórych funkcyjach mianownika i wołacza“. — J. Rozwadowski: „Paralele semazyologiczne“. — Tenże: „O nazwie Tatr“.

Z zakresu filologii klasycznej. L. Sternbach: „Glossarium Parisinum in Gregorii Nazianzeni carmina“. — Tenże: „Studia Hesychiana“

Z zakresu historii literatury i oświaty. J. Tretiak: „Nieznany utwór poetycki Bohdana Zaleskiego z czasów młodości“. — T. Sinko: „Polski głosiciel „stanu natury“ z początku XVIII w.“ — T. Grabowski: „Skarga na tle sporów religijnych XVI w. Część III“. — L. Mańkowski: „O najnowszych wyni-

kach studyów nad Pańczatantrą“. — T. Grabowski: „Nieznany dyalog polski z wieku XVI“. — Tenże: „Krytyka literacka za czasów romantyzmu. Część I. (1818—1830)“. J. Reinhold: „Berte aus grans pies w literaturach germańskich i romańskich, a Berta w mitologii“. — J. Treliak: „Seweryn Goszczyński jako konspirator“. — W. Bruchnalski: „O drugiej części Dziadów“.

Z zakresu historyi sztuki. St. Tomkowicz: „Benedykt Sandomierzanin, budowniczy zamku królewskiego w trzecim dziesiątku lat XVI w.“ — J. Mycielski: „Pierwszy obraz Rubensa w Polsce“. — Tenże: „Nieznany obraz Van Dycka“.

Komisya do badania historyi sztuki w Polsce.

Badania nad architekturą w Polsce posunęły się w ciągu 1908/9 r. znacznie naprzód.

Do tego działu odnoszą się komunikaty i referaty pp. Franciszka Kleina, Nikodema Pajzderskiego, prof. Dra Maryana Sokołowskiego i Jana Tarczałowicza.

P. Nikodem Pajzderski przedłożył referat o zamku w Tenczynie. Z pierwotnego zamku gotyckiego, zbudowanego prawdopodobnie przez Andrzeja Tenczyńskiego, wojewodę krakowskiego, za czasów Kazimierza W., pozostały zaledwie reminiscencye w planie kaplicy i niektórych basztach okrągłych. Dzisiejsze rozmiary otrzymał zamek tenczyński około r. 1570, dzięki zabiegom Jana Tenczyńskiego. Do późniejszych nieco zmian należy rozszerzenie murów od strony południowej i uzupełnienie fortyfikacyami. Zamek, zniszczony w 1655 r. przez Szwedów, odnowiony przez Lubomirskich, był jeszcze zamieszkały w 1703 r. W roku 1787 Stanisław

August mógł już tylko podziwiać monumentalne ruiny. Prof. Dr. Maryan Sokołowski zwrócił uwagę na zabytki Zamościa. Zamość, fundacyi Jana Zamoyskiego na przełomie XVI i XVII w., posiada z tych czasów ratusz, szereg kościołów, zwłaszcza piękną późnorenesansową kolegiatę, domy o ciekawej ormiańskiej ornamentyce i t. p. Referaty prof. Sokołowskiego, dotyczące zabytków architektonicznych w Zamościu, illustrowane były dobrymi planami, wykonanymi przez p. Bogdana Krausę i fotografiami p. Stefana Zaborowskiego. Komisya, pragnąc wszystkie te zabytki opublikować jako całość, przewiduje opracowanie osobnej monografii. W tym dziale wymienić należy pracę ś. p. Józefa Czekierskiego o zabytkach sztuki w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. P. Franciszek Klein przedstawił rezultaty swojej wycieczki, podjętej w celach studyów nad barokiem, a subwencyonowanej przez Komisję historii sztuki. Objęła ona miasta: Lwów, Przemyśl, Złoczów, Tarnopol i Mikulińce. Istniejące w nich kościoły można podzielić na dwie główne grupy: na budowle podłużne i koncentryczne. Pierwsza, znacznie liczniejsza, z kościołem Jezuitów we Lwowie na czele, wykazuje typ trójnawowej świątyni. Daleko więcej interesującą jest druga grupa, do której należą: kościoły OO. Dominikanów we Lwowie i Tarnopolu, katedra św. Jura i kościół w Mikulińcach. Obydwa kościoły OO. Dominikanów z połowy XVIII w. są pierwszorzędnymi pomnikami architektury, wzorowanymi na wiedeńskich, kościołach św. Piotra i Karola Boromeusza. Kościół w Mikulińcach z połowy XVIII w. posiada plan o kształcie wydłużonej eli-

psy i przypomina żywo drezdeński kościół t. zw. „Hofkirche“.

P. Jan Tarczałowicz referował o cerkwiach w Buczaczu, Husiatynie, Gródku i Nowosiółce. Cerkiew w Buczaczu jest fundacją Maryi Mohylanki, żony Stefana Potockiego. Pochodzi z pocz. XVII w. Na portalu widnieją herby Mohylów i Pilawa Potockich. Jednonawowa cerkiew w Nowosiółce pochodzi z końca XVI wieku, cerkiew zaś w Gródku ma dużo cech wspólnych z architekturą lwowską. Tu wymienić należy także komunikat p. Jana Tarczałowicza o drewnianej dzwonnicy kościoła parafialnego w Bochni.

Do historyi rzeźby odnosiły się badania Prof. Dra Sokołowskiego, który podał wiązanke ciekawych szczegółów, dotyczących włoskich źródeł do sarkofagu Kazimierza W. w katedrze krak., oraz włoskich rzeźb Padovana, bliżej nam znanego z całego szeregu pomników w naszym kraju, jak również Bartłomieja Ridolfiego, cenionego we Włoszech stiukatora, który bawił na dworze Zygmunta Augusta.

Z rzeźbą w drogocennych kamieniach wiązał się komunikat Prof. Dra M. Sokołowskiego o kamei, odkrytej przez referenta w medyolańskiej Ambrozjanie, a przedstawiającej popiersie królowej Bony. Zdaniem referenta piękny ten klejnot jest najprawdopodobniej dziełem włoskiego złotnika, nazwiskiem Jacobo Caraglio, który pracował na dworze Zygmunta I. Tu również wymienić należy referat Prof. Sokołowskiego o prześlicznym medalionie marmurowym w kollegiacie w Łasku. Medalion, przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem, jest dziełem słynnego Andrea della Robbia.

Panu kapitanowi Władysławowi Hicklowi zawdzięcza Komisyja wiadomość o rzeźbie z końca XV wieku, znajdującej się w kościele w Bystrzycy, w półn. Węgrzech, a przedstawiającej Ogrojec. Zdaniem p. Hickla rzeźba ta — o ile nie jest dziełem Wita Stwosza — to w każdym razie pochodzi z jednego z krakowskich warsztatów.

Historję malarstwa w Polsce posunęły naprzód badania p. Konstancyi Stępowskiej, Prof. Dra Maryana Sokołowskiego, Prof. Dra Jerzego hr. Mycielskiego i p. Macieja Szukiewicza. Pani K. Stępowska przedstawiła drugą część swojej pracy p. t. „Przyczynki do stosunków Kulmbacha z Polską i do jego działalności w Krakowie“. Pani Stępowska zwróciła również uwagę Komisyi na tryptyk św. Mikołaja z kościoła św. Leonarda w Lipnicy Murowanej, który, zdaniem referentki, jest dziełem krakowskiego malarza cechowego, pracującego przez jakiś czas w warsztacie Kulmbacha. Prof. Dr. Jerzy hr. Mycielski mówił o obrazie Madonny z klasztoru OO. Cystersów w Szczyrzycu. Obraz ten, przedstawiający Madonnę z Dzieciątkiem w otoczeniu Aniołów, powstał w jednym z krakowskich cechowych warsztatów w latach 1510—1515 i należy do grupy, którą tworzą znane obrazy z Przeworska, Nowosielec i Dębna. W grupie tej zajmuje on pierwsze miejsce ze względu na subtelne wykonanie. Prof. Dr. Jerzy hr. Mycielski przedstawił referat p. t. „Pierwszy romans i pierwszy obraz Aleksandra Orłowskiego (1794)“. W r. 1794, w lecie, 17-letni Orłowski bierze udział w powstaniu Kościuszki. Ranny pod Zegrzem wraca pod Warszawę, ale znika u jej bram, a mistrz jego Norblin i architekt Lebrun odnaj-

dują go po pewnym czasie w karczmie podmiejskiej, spędzającego mile czas z piękną szynkarką. Wesoły ten epizod ze swojego życia uwiecznił młodziutki artysta w rodzajowym obrazku, którego oryginał referent odnalazł w zbiorach p. Eugeniusza Sokołowskiego w Sieprawkach pod Lublinem.

Prof. Dr. J. hr. Mycielski podał również wiadomość o nieznanym dotychczas malarzu polskim, który odbywał studia w Hollandyi w pierwszej połowie XVII wieku. Artystą tym był Krzysztof Tretkowski, ur. w r. 1622, a w r. 1642 bawiący w Amsterdamie na studiach u sławnego malarza Eliasza Voneka.

Prof. Dr. M. Sokołowski zbadał dokładniej na miejscu modlitewnik Krzysztofa Szydlowieckiego, znajdujący się w Medyolanie. Modlitewniki Zygmunta I w Londynie, Bony Sforzy w Oxfordzie, modlitewnik biskupa Choińskiego w Monachium, zdają się pochodzić z jednego czasu i z tego samego warsztatu. Na dworze króla pracował w tych czasach Stanislaus Capellanus ex Mogila, który ozdobił również kodeks biskupa Tomickiego. Żywoty biskupów, znajdujące się w bibliotece Krasieńskich, jak wszystkie wyżej wymienione prace, noszą cechy warsztatu Stanisława.

Z tym działem sztuki wiąże się komunikat Prof. M. Sokołowskiego o biblij hebrajskiej, ozdobionej miniaturami, którą Dr. Tilles odnalazł w starej krakowskiej synagodze. Jest to zażytek z końca XIV lub początku XV w., najprawdopodobniej hiszpańskiego pochodzenia. Dr. Jan Ptaśnik przedłożył obszerny referat o kodeksach miniaturowych kapituł płockiej, włocławskiej i sandomierskiej, a p. Maciej Szukiewicz podał wiadomość

o nieznanym graduale, roboty krakowskiej z 1642 r., sporządzonym przez brata Błażeja, cognomento Derey, dla zakonu Dominikanów w Łucku. Graduał ten znajduje się w bibliotece Seminarium duchownego w Żytomierzu.

W dziedzinie badań nad przemysłem artystycznym w Polsce wymienić należy referaty i komunikaty pp. Stanisława Turczyńskiego, Konstancyi Stępowskiej, Henryka Mańkowskiego, Dra Juliana Pagaczewskiego i Dra Maryana Gumowskiego.

P. Konstancya Stępowska zbadała relikwiarz ze statuetką św. Jana Ew. w skarbcu maryaackim i na podstawie analizy stylowej starała się wykazać, że został on wykonany w Norymberdze dla kaplicy Bonerów, według rysunku Kulmbacha. P. Henryk Mańkowski nadesłał fotografię pięknej monstrancyi z pocz. XVI w., znajdującej się w kościele paraf. w Winnogórze.

P. St. Turczyński mówił o fabryce porcelany i fajansu w Baranówce na Wołyniu. Założycielem jej jest jeden z kierowników fabryki Koreckiej, Michał de Mezer. Wyroby były zaopatrzone z małym wyjątkiem w marki, z których najczęściej spotykamy trzy niebieskie gwiazdki z napisem „Baranówka“, lub bez nich, dalej tylko napis „Baranówka“, lub litera „B“, zaś po 1829 roku rosyjski herb państwa i napis Baranówka. Od r. 1829 datuje się stopniowy upadek fabryki pod względem doskonałości wyrobów. W r. 1896 nabył fabrykę dzisiejszy jej właściciel p. M. Gripari.

Dr. Julian Pagaczewski przedłożył komunikat o pięknej makacie z XVIII wieku, haftowanej jedwabiem różnokolorowym. Haft pod względem technicznym jest

doskonały. Cenny ten zabytek polskiego haftarstwa jest nader interesującym przykładem charakterystycznej mieszanki motywów zachodnich, wschodnich i lokalnych. Tło makaty zahaftowane srebrną nicią. W środku, wśród ornamentów roślinnych, kosz z bukietem tulipanów i gwoździków, tak często pojawiający się na polskich haftach i tkaninach, a stylizacją przypominający tego rodzaju motywy na skrzyniach chłopskich. Bordiurę tworzy wijący się ornament z szeroko stylizowanych kwiatów. Na całej makacie rozrzucone gęsto zwierzątka, ptaszki i owady, wykonane ścięciem płaskim.

Dr. M. Gumowski przedłożył reprodukcję antepeidium z XVIII w. z figurami w strojach kozackich. Haft ten pochodzi z zamku Wiśniowieckich w Wiśniowcu.

Ważne przyczynki do dziejów sztuki i kultury w Polsce zawierały komunikaty pp. Dra Jana Ptaśnika, Dra Fryderyka Papée'go, Dra Józefa Korzeniowskiego i Dra L. Kolankowskiego, oparte na materyale archiwalnym. Dr. Jan Ptaśnik przedstawił materyały, odnoszące się do historii budowy kolegiaty w Pułtusk, oraz szereg zapisków archiwalnych do sprzętów kościelnych i naczyń, z tego względu ciekawych, że niektóre z nich u krakowskich mistrzów były zamawiane, lub też przez biskupów, Erazma Ciolka, Dunina, Wolskiego, Baranowskiego, Szyszkowskiego i innych kolegiacie pułtuskiej zostały подарowane. Dr. Ptaśnik zwrócił również uwagę Komisji na rewizję wieży Zygmuntońskiej z 1555 r., grożącej ruiną. Pokazuje się z tej rewizji, że już wówczas wiadano o braku fundamentów. Dr. Józef Korzeniowski podał treściwą wiadomość o niektórych rękopisach Biblioteki Publicznej w Petersburgu, odnoszących się do Marcelego

Bacciarellego, a objaśniających zarówno działalność artystyczną St. Augusta, jakoteż stosunki Bacciarellego z królem i z wybitniejszymi artystami ówczesnymi. W jednym z rękopisów znajdują się interesujące szczegóły do dziejów dekoracyi wewn. Zamku królewskiego w Warszawie, plany, kosztorysy, rachunki etc. Ważny jest również rękopis, zawierający materyały i studia do spraw założenia Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie.

Komisya językowa kończy pracę nad wydaniem czwartego tomu „Materyałów i Prac“, do którego weszły dotychczas artykuły pp. Steina, Benniego, Torbiörnssona, Ułaszyna, Iljińskiego, Rozwadowskiego, Łosia, Nitscha. Komisya rozpatrywała nadesłane jej prace p. Jaworka o gwarach ludowych w Libiążu i Sułkowicach i zamierza je drukować w najbliższym tomie „Materyałów“, a nadto otrzymała propozycyę od Dra Muki w sprawie wydania dwu rzadkich druków łużyckich z XVI w.: Möllera „Śpiwnika“ z katechizmem, oraz Tareusa „Enchiridion Vandalicum“, wreszcie wzięła pod uwagę myśl wydania pozostałego po ś. p. J. Bystroniu słownika do średniowiecznego przekładu Statutów. Subwencyonowanego przez Komisję „Rocznika Sławistycznego“ wyszedł tom I, obejmujący recenzye z prac pp. Vondrąka, Ułaszyna, Szachmatowa, Brücknera, Lorentza, Kulbakina, Czambela, Jagića, Sewerjanowa, Nitscha, Buddego, Babiaczyka, Rešetara, Estreichera, Kurka i Krčeka, napisane przez pp. Mikkołę, Nitscha, Torbiörnssona, Kulbakina, Ułaszyna, Baudouina de Courtenay, Vondrąka, Łosia, Rozwadowskiego i Belića, oraz bibliografię książek, wydanych w r. 1907 w zakresie działu ogólnosłowiańskiego, i oddzielnych języków słowiańskich. Osta-

tni VI tom „Słownika gwar polskich“ Jana Karłowicza przygotowuje się do druku.

Praca nad Słownikiem staropolskim w roku sprawozdawczym posuwała się systematycznie i nieustannie naprzód. Prof. Jan Łoś po wyczerpaniu głównych zabytków z w. XIV, przeszedł do stulecia następnego i zajął się przedewszystkiem kazaniami gnieźnieńskimi, a następnie glosami i tekstami polskimi, wyjętymi przez Prof. Aleksandra Brücknera ze średniowiecznych tekstów łacińskich kaznodziejskich i poetyckich. Jednocześnie Prof. Józef Rostański zaczął opracowywać dla słownika staropolskiego materiał, zawarty w jego „Symbola ad historiam naturalem medii aevi“.

Biblioteka pisarzy polskich. Po dłuższej bezczynności, wywołanej wyczerpaniem funduszków, na nowo ukonstytuował się Komitet redakcyjny Biblioteki pisarzy polskich, do którego weszli przedstawiciele nauk, uprawianych przez wszystkie trzy Wydziały Akademii. Wydawnicza działalność Komitetu będzie znowu teraz wydawniejsza: w najbliższej przyszłości ukaże się nowy tom Biblioteki pisarzy polskich, obejmujący „Bajki Ezopa“ w opracowaniu Prof. Ignacego Chrzanowskiego, a następnie Komitet uchwalił wydać: pisma Jurkowskiego, niepospolitego satyryka XVII wieku, w opracowaniu Dra Bernackiego; „Pieśń“ Joachima Bielskiego o bitwie pod Byczyną, razem z broszurą Bartosza Paprockiego, przeciw tej pieśni zwróconą, w opracowaniu Prof. Jana Czubka, a wreszcie „Geometrię“ Grzebskiego. Nadto uchwalono w zasadzie wydanie „Peregrynacyi do Ziemi św.“ Radziwiłła Sierotki polskiego z oryginału i dzieła Maryckiego „De scholis seu academiis“; postanowiono

też wziąć pod uwagę wydanie niektórych broszur politycznych, drukowanych podczas rokoszu Zebrzydowskiego i tegoż rokoszu dotyczących, oraz pism Dzwonowskiego, które już przygotował do druku p. Badecki.

Komisya literacka. Rozpoczęte w końcu ubiegłego roku sprawozdawczego starania około pozyskania Archiwum Filaretów Wileńskich, dzięki trudom i zabiegom Prof. Józefa Kallenbacha, zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem i sprawa wydawnictwa drogocennych materyałów, w niem zgromadzonych, nie zeszła z porządku dziennego obrad Komisyi. Archiwum to da się podzielić na dwie główne części. Część pierwsza, oficjalna, obejmuje pisma, odnoszące się do całości Związku i różnych jego odłamów, do czynności zarządu Towarzystwa, oraz do czynności Towarzystwa, jako takiego, objętych zakresem jego statutu, do organizacyi, prac członków i t. d. Część druga jest nieoficyalnym zbiorem pism przyjaciół, objaśniającym przedewszystkiem wzajemne stosunki wybitniejszych Filomatów i Filaretów między sobą, głównie więc ich korespondencya wraz z alegatami. W części pierwszej fascykuł I odnosi się do początków Towarzystwa Filomatów; fasc. II zawiera ich ustawodawstwo; fasc. III „rząd“ (tajemny) Towarzystwa; fasc. IV czynności Wydziału pierwszego, literacko-historycznego (tutaj znajdują się głównie prace Mickiewicza, Zana, Czeczota, Kowalewskiego i innych); fasc. V czynności Wydziału drugiego, matematycznego; fasc. VI protokoły z posiedzeń powszechnych, ogólnych; fasc. VII czynności „Związku Przyjaciół“ i Komitetu statystycznego; fasc. VIII organizacya Związku, Promieniści, Filareci i inne koła od-

rębne. Wszystko razem nie jest zbiorem suchych, bezbarwnych ustaw, pism urzędowych lub protokołów, przeciwnie, illustrowane rozprawami krytycznemi, i polemicznemi, przeplatane poezją, odpowiedziami na zagadnienia ogólniejszej natury, jest jedynym w swoim rodzaju obrazem wewnętrznego życia jednego z najszlachetniejszych pokoleń polskiej młodzieży. Część II zwłaszcza, zawierająca wzajemne korespondencye Filomatów w głównym zrębie aż do 1823 r. (aczkolwiek są i późniejsze dodatki, mianowicie Zana i Czeczota), uwydatnia i wypukla wyraziście każdą z osobna postać. Dla dziejów literatury jest to materiał i przyrost pierwszorzędny. Komisya postanowiła powierzyć wydanie nieznanych dzieł i listów Mickiewicza Prof. Kallenbachowi, jako tomów osobnych. Cały pozostały wielki zrab korespondencyi (668 listów), obejmujący listy głównie Czeczota, Zana, Jeżowskiego, Malewskiego, Pietraszkiewicza i innych byłby zawarty w sześciu tomach. Protokoły posiedzeń rozmaitych ciał w obrębie Związku wraz z przemowami, sprawozdaniami i t. d., dalej prace naukowe i literackie i recenzye o dziełach, wreszcie utwory koleżeńsko-humorystyczne, imieninowe, t. zw. jamby, t. j. kipiące humorem i werwą wiersze, zajęłyby razem około pięciu tomów. Całość zatem wydawnictwa Archiwum Filaretów należy obliczyć na mniej więcej 12 tomów. Materiał cały przestudyowali pp. Kallenbach i Tretiak, przygotowywanie odpisów postępuje raźnie naprzód pod dozorem Prof. Czubka. Publikacya ta, skoro do skutku przyjdzie, będzie jednym z największych przedsięwzięć Akademii na polu historii literatury, a wiadomość o podjęciu tej pracy wszędzie obudziła słuszne zainteresowanie. Wyra-

zem tego jest uchwała „Towarzystwa popierania wydawnictw Akademii Umiejętności“, które postanowiło tytułem zapomogi udzielać Komisji od 1910 r. po 1000 K. rocznie na wydanie Archiwum Filaretów Wileńskich.

Prof. Tad. Grabowski zdawał sprawę ze swych badań nad nieznanemi drukami z XVI w. Biblioteki Ordynacyi hr. Krasieńskich w Warszawie. Wśród nich zwracają przedewszystkiem uwagę druki Wojewódki w Brześciu litewskim z 1553 r., mianowicie „Katechizmy“, mniejszy i większy Brentiusza w polskiej przeróbce, dalej „Summaryusz dziesięciorg[a] przykazania“, wreszcie „Sposoby i obyczaje niektóre“. P. Grabowski wykazuje, że autorem tych dzieł był Szymon Zacysz z Proszowa przy współudziale A. Trzecieckiego; wymienia wreszcie szereg innych dzieł z XVI w., nabytych przez tęż Bibliotekę, zwłaszcza druki siedmiogrodzkie Blandraty (De regno Christi z 1569 r., oraz De mediatore Jesu Christo z 1568 r.), tudzież katolickie pieśni, jak „Nowe lato“ z 1556 r. i „Różnice sekty luterowej“ b. r.

Prof. Jan Łoś przedstawił do ogłoszenia w Archiwum Komisji interesujący zabytek z XV-go w., t. zw. Cisiojanus, w języku polskim. Jest to jedyny do tychczas znany przykład istnienia i u nas tego rodzaju pamięciowych kalendarzy, zwykłych i rozpowszechnionych w niemieckiej i czeskiej literaturze. Przyjęto również do ogłoszenia w publikacyach Komisji „Księgi peregrynackie“ braci Kryskich, oraz Dyaryusz Stanisława Reszki, w opracowaniu prof. Jana Czubka. Księgi peregrynackie — jest to dziennik podróży po Włoszech Szczęsnego (późniejszego kanclerza wielkiego

koronnego) i Wojciecha Kryskich, synów Stanisława, wojewody mazowieckiego, — podróży, odbytej pod nadzorem Macieja Rywockiego, przez którego też ten dziennik jest spisany. Podróż trwała przez trzy lata, od 1584 do 1587 r., wojewodzice zwiedzają Padwę, Wenecję, Florencję, Sienę, Rzym i Neapol; dłużej bawią w Padwie, Sienie i Rzymie, gdzie obok zwiedzania oddają się naukom. Rękopis w języku polskim, bardzo zaniedbanym, pochodzi ze zbiorów po ś. p. Hieronimie Łopacińskim, który go przygotował do druku. Dyaryusz Stanisława Reszki, z lat 1584—1589, nosi zupełnie odmienny charakter; jako dzieło wybitnego literata i dygnitarza duchownego, zasiedziałego w Rzymie i posiadającego znakomite stosunki, zawiera liczne i ważne szczegóły historyczne, literackie i obyczajowe.

Druk tomu XI Archiwum Komisji, wstrzymany dla koniecznego dodatku o Zbiorze Autografów i Dokumentów Ces. Biblioteki Publicznej, będzie wreszcie ukończony i tom ogłoszony. Kończy się również druk pracy Dra Lachsa „Kronika lekarzy krakowskich do końca XVI w.“ w tomie XII Archiwum, w którym znajdują miejsce wydania Cisiojanusa, Ksiąg peregrynackich, oraz korespondencji Brodzińskiego w opracowaniu pp. Łosia, Czubka i Łuckiego. W druku znajduje się poza tem osobny tomik nieznanych poezji Brodzińskiego, zebrany i wydany przez Dra Aleks. Łuckiego.

Komisja bibliograficzna. W maju ubiegłego roku (1908) ukazała się druga część XXII tomu „Bibliografii polskiej“ Karola Estreichera, obejmująca dokończenie litery M (wiek XV—XVIII w układzie alfabetycznym). W dniu 30 września zmarł autor „Biblio-

grafii", pozostawiając jednakże w całości zebrany — a nawet w znacznej części do druku przygotowany — materiał do dalszych tomów Bibliografii. Wydawnictwo objął syn zmarłego, Dr. Stanisław Estreicher, będący już od dłuższego czasu współpracownikiem ojca, tak, że dalsza praca wydawnicza nie doznała żadnej przerwy. W marcu 1909 wyszła z druku pierwsza część XXIII tomu, obejmująca literę N—OK (stron 312), a druk drugiej części tegoż tomu, obejmującej dokończenie litery O, jest w toku, tak, że prawdopodobnie będzie się mógł cały tom XXIII ukazać z końcem roku bieżącego.

W marcu b. r. dokonaniem też zostało reaktywowanie Komisji bibliograficznej, której przewodniczącym wybrano Prof. J. Tretiaka, zastępcą Dra J. Korzeniowskiego, a sekretarzem Prof. St. Estreichera. Komisya zatwierdziła program wydawnictwa dalszych tomów „Bibliografii polskiej“, przedłożony przez Prof. Estreichera.

Wydział historyczno-filozoficzny. Z publikacji Wydziału ukazały się: tom Rozpraw LI (str. nl. 4 i l. 371) z pracami pp. Waszyńskiego, Fiericha, Ptaśnika, Borałyńskiego i Gumowskiego, oraz tom LII (str. nl. 4 i l. 311) z rozprawami pp. Sobieskiego, Rubczyńskiego, Zachorowskiego i W. Zakrzewskiego.

W toku jest tom LIII z pracami pp. Heinricha, Kętrzyńskiego, Waszyńskiego i Bergera.

Z fundacji Dra Nestora Bucewicza ukazała się dwutomowa monografia Dr. Antoniego Prochaski „Król Władysław Jagiełło“ (T. I. str. VIII i 414; T. II. str. nl. 4 i l. 433) oraz prace Dra Adama Szelągowskiego: „Najstarsze drogi z Polski na Wschód w okresie bizantyńsko-arabskim“ (str. X i 145), Dra Franciszka Dudy:

„Rozwój terytoryalny Pomorza polskiego, wiek XI — XIII“ (str. nl. 4 i l. 170) oraz Dra Wacława Tokarza: „Galicja w początkach ery Józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z r. 1783“ (str. nl. 4, l. 400).

Nadto kończy się druk obszernego dwutomowego dzieła ks. Prałata Wł. Chotkowskiego: „Historia polityczna kościoła w Galicji za rządów Maryi Teresy (1772 — 1780)“, na które Wydział hist.-filozof. udzielił autorowi subwencji w kwocie 1500 Kor.

Rozprawy czytane lub streszczone na miesięcznych posiedzeniach Wydziału odnoszą się do następujących przedmiotów.

Najdawniejszy okres historii Polskiej ilustruje, na szerszą skalę zakreślona praca p. J. Rostafińskiego: „Z dziejów przedhistorycznych Polski“; rozprawa p. A. Szelągowskiego: „Najstarsze drogi z Polski na Wschód“, poświęcona jest niezwykle ciekawemu zagadnieniu, które autor usiłuje rozwiązać przy pomocy źródeł arabskich i numizmatyki; p. Fr. Duda rozpoczyna szereg studyów nad dziejami Pomorza pracą o „Rozwoju terytoryalnym Pomorza polskiego w XI—XIII stuleciu“; do historii formowania się społeczeństwa polskiego w XIV i XV w. odnosi się rozprawa p. Wł. Semkowicza: „Włodycy w Polsce na tle porównawczem słowiańskim“; praca p. St. Zachorowskiego: „Węgierskie i polskie osadnictwo Spiżu do połowy XIV w.“ porusza doniosły temat z dziejów kolonizacji; p. Fr. Bujak w artykule: „Kilka szczegółów z przeszłości gospodarczej ziemi oświęcimsko-zatorskiej“ daje ważny przyczynek do historii stosunków agrarnych w tej części państwa polskiego.

W zakres numizmatyki polskiej wchodzi wyczer-

pująca rozprawa p. M. Gumowskiego: „O grzywnie i monecie Piastowskiej“.

Artykuł p. W. Zakrzewskiego: „Stanisław Górski i jego prace historyczne, propozycja i zarys programu na ten temat“ porusza kwestye, pozostające w najbliższym związku z „Acta Tomicianą“, ten sam badacz podaje wiązanke ciekawych faktów w referacie: „O nieznanym liście Skargi do generała Jezuitów w sprawie drugiego małżeństwa Zygmunta III z siostrą pierwszej żony“; artykuł p. St. Zakrzewskiego: „Z badań archiwalnych nad nuncyaturą Caligario w latach 1578—1581“ pozostaje w bezpośrednim związku z wydawnictwem nuncyatur polskich, przygotowywanem przez Komisję historyczną Akademii; p. L. Boratyński w pracy: „Przyczynki do dziejów pierwszych stosunków handlowych Gdańska z Włochami a w szczególności z Wenecją“ podaje wiele bardzo wiadomości do historii handlu zbożowego w Polsce.

Do dziejów Polski w XVIII stuleciu odnoszą się następujące prace i komunikaty: p. M. Skibińskiego: „Polska w dobie wojen śląskich (1740—1745)“; p. J. Kindelskiego: „Polska po pokoju Hubertsburskim“; p. W. Tokarza: „Galicya w początkach ery Józefińskiej w świetle ankiety urzędowej (1783)“; p. K. M. Morawskiego: „Pogląd na opozycyę magnacką między pierwszym rozbiorem a Sejmem czteroletnim“, oraz p. A. Skałkowskiego: „Polacy w Egipcie“.

Stosunkom kościelnym w Galicyi poświęcona jest monografia ks. Prałata Wł. Chotkowskiego: „Historya polityczna kościoła w Galicyi za rządów Maryi Teresy (1772—1780)“.

W sprawozdaniu o: „Katalogu krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie“ p. St. Kutrzeba podaje wyczerpującą wiadomość o zawartości bogatego archiwum dawnych sądów ziemskich i grodzkich województwa krakowskiego; p. St. Estreicher zajmuje się w artykule: „O nieznanym zbiorze średniowiecznym przywilejów i wilkierzy miasta Krakowa“ ciekawym, przez siebie po raz pierwszy opracowanym, rękopisem, a p. St. Tomkowicz streszcza w swym komunikacie: „O drugiej części wydawnictwa Grona Konserwatorów Galicyi Zachodniej o Wawelu“ rezultat dalszych swych badań nad historią Zamku królewskiego w Krakowie.

Praca p. W. Jaskłowskiego: „Żarnowiec i jego okolica“ ma charakter szkicu historyczno-etnograficznego, opartego na źródłach miejscowych.

W zakres filozofii średniowiecznej wchodzi referat ks. St. Pawlickiego: „O najnowszych badaniach nad Witelonem“; prace zaś p. Adama Krzyżanowskiego: „Prawo Greshama“ i p. St. Grabskiego: „Klasyfikacya zjawisk społeczno-gospodarskich“ poświęcone są zagadnieniom z teorii nauk społecznych.

Komisya Historyczna nie wydała w roku ubiegłym żadnego tomu swoich publikacyi i dopiero za kilka tygodni wyjdzie ten ich tom, który jest na ukończeniu, t. j. część 3 tomu II „Praw i przywilejów miasta Krakowa“, w którym już wydrukowano cały indeks osobowy, lecz jeszcze nie ukończono druku indeksu rzeczowego, ułożonych (do wszystkich trzech części) przez wydawcę, prof. Stanisława Krzyżanowskiego z pomocą p. W. Barana.

Prof. Krzyżanowski, podobnie jak w latach dawniejszych, także i w roku ubiegłym przedsięwziął podróż archiwalną w celu pomnożenia nowemi zdjęciami fotograficznemi najdawniejszych dyplomów polskich tego wielkiego zbioru, o którym podano obszerniejszą wiadomość w Roczniku poprzednim (str. 86), a na którym opiera się wydawnictwo „*Monumenta Poloniae palaeographica*“. Ostatnia podróż ta, tym razem do Królewca, Gdańska, Pelplina, Berlina, Drezna i Pragi, przyniosła kilkadziesiąt fotografii dyplomów z wieku XIII i kon-sygnacyę znacznej ich liczby celem przygotowania badań późniejszych. Obok dyplomów polskich uwzględniano także pomorskie, konieczne dla poznania wzajemnych wpływów jednej i drugiej dyplomatyki i historii klasztorów na Pomorzu gdańskiem. Na uwagę zasługuje poznanie dyplomów Templaryuszów w Berlinie, a szczególnie zbadanie mało znanego archiwum Zakonu Maltańskiego w Pradze, gdzie odnalazł się drugi nieznany dotąd dokument biskupa wrocławskiego Żyrosława z XII wieku.

Drugą podróż archiwalną: do Nieświeża, Wilna, Warszawy i Poznania, odbył Dr. Eugeniusz Barwiński, który prowadził w dalszym ciągu prace przygotowawcze około publikacyi „*Dyaryuszów sejmowych z czasów Zygmunta III*“, w szczególności z lat 1590 do 1592, i w tej podróży bądźto zgromadził nowe materiały, bądźto skolacyonował odpisy dawniej zrobione dla tego wydawnictwa. Zebrany już niemal zupełnie i skolacyonowany materiał wypełni dwa tomy. Jeden wypadnie poświęcić sprawom obu sejmów i zjazdów z roku 1590; lecz wydanie tego tomu musi uleść jeszcze zwłoce

(z powodu niemożliwości otrzymania na razie odpisów z rękopisu Biblioteki Sztabu generalnego w Petersburgu, zawierającego dyaryusz sejmu 1590/1 i rzeczy do zjazdów z tegoż roku). Zato jest już zupełnie kompletny materiał do tego tomu, drugiego, który ma objąć lata 1591 i 1592. Są to mianowicie akta, odnoszące się do pięciu zjazdów: chmielnickiego i radomskiego w r. 1591 i radomskiego, lubelskiego i jędrzejowskiego w r. 1592, a więc: zwołania zjazdów, mowy tam wygłoszone, sprawozdania o obradach, listy i poselstwa z nich wysyłane. Następnie idą instrukcje 22 sejmików ze wszystkich ziem Polski, poprzedzających sejm inkwizycyjny, a w końcu dwa dyaryusze samego tego sejmu: jeden wrocławski, bardzo obszerny i wyczerpujący, drugi, z Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, krótszy; a nadto uzupełnienia wyjęte z relacji wysłańców gdańskich. Tego tomu druk będzie można rozpocząć w bieżącym roku.

Podróż ta Dra Barwińskiego dała mu sposobność do napisania po powrocie na życzenie Komisji referatu p. t.: „Archiwum Książąt Radziwiłłów w Nieświeżu, rys jego historyi i sprawozdanie z poszukiwań“, który jako pierwszą obszerniejszą wiadomość polską o tem archiwum wydrukowano teraz na czele nowego tomu Archiwum Komisji Historycznej. Ponieważ bowiem zebrano w ostatnich czasach sporo drobniejszych materiałów źródłowych, przygotowanych do wydania, przeto Komisya postanowiła, obok nieukończonego jeszcze tomu X-go, rozpocząć druk tomu XI-go swego Archiwum, w którym po wspomnianym już referacie Dra Barwińskiego pomieszczono wydany przez Dra Majera Bałabana „Spis Żydów i Karaitów

Ziemi Halickiej i powiatów Trembowelskiego i Kołomyjskiego z r. 1765“, dalej opracowane przez p. Dra Helenę Polackównę „Materyały do heraldyki polskiej“, wydawane przez prof. Krzyżanowskiego „Rachunki podwód królewskich z początku XV wieku“ i „Rachunki wielkorządców krakowskich z czasów Kazimierza Jagiellończyka“, oraz inne rzeczy drobniejsze.

Wspomnieć wreszcie należy, że po długiej przerwie podjęto na nowo pracę około jednego z zamierzonych od bardzo dawna wydawnictw, mianowicie zbieranych jeszcze przez ś. p. Szujskiego „Aktów króla Alexandra“, przerwaną wskutek bądźto śmierci (ś. p. prof. A. Lewickiego), bądź też cofnięcia się wydawców, którzy się tą pracą dawniej zajmowali. Teraz podjął się tego wydawnictwa Dyrektor Fryderyk Papée, który zebrane już odpisy uporządkował ściśle chronologicznie i opatrzył w niektóre objaśnienia (nagłówki); jednakże skompletowanie materyału, a zwłaszcza ustalenie i skontrolowanie tekstów będzie jeszcze wymagało wiele czasu i pracy i dlatego druk tego wydawnictwa jeszcze nie-rychło będzie można rozpocząć.

W t. zw. Ekspedycyi rzymskiej w r. 1908/9 brała udział większa, niż w latach ostatnich, liczba uczestników. Dr. Edmund Długopolski pracował do końca czerwca 1908, prof. Dr. Stanisław Zakrzewski przez wrzesień i październik, obecnie zaś przebywają w Rzymie Dr. Stanisław Zachorowski od października i Dr. Jan Ptaśnik od lutego. Nadto kierownik Ekspedycyi, prof. Abraham, bawił w Rzymie w końcu marca i początku kwietnia b. r. Członkowie Ekspedycyi częścią prowadzili dalsze systematyczne poszukiwania w obrębie

materyału średniowiecznego Archiwum watykańskiego, częścią zaś zajmowali się rozpoczętymi już wydawnictwami aktów średniowiecznych i aktów nuncyatury. W pierwszym kierunku pracował zwłaszcza Dr. Długopolski, poszukując w dalszym ciągu aktów do Polski się odnoszących, w dziale regestów suplik Sykstusa IV, a przejrzał i wyzyskał w czasie swego pobytu w Rzymie tomy regestów 703—830; prof. Abraham zaś studiował dział aktów skarbowych „*Diversa Cameralia*“ z wieku XV, tudzież regesta brewiów z czasów Leona X i Klemensa VII, aby ułożyć plan dalszych poszukiwań aż do końca pierwszej połowy wieku XVI. W aktach „*Diversa Cameralia*“ natrafił niespodzianie na odpis dłuższego listu Władysława Warneńczyka do Eugeniusza IV z 18 sierpnia 1444, który rzuca wiele nowego światła na zapatrywania króla na sprawę unii florenckiej i stosunek do Soboru Bazylejskiego, jak również na sprawę zjazdu piotrkowskiego w końcu sierpnia 1444 r. — Dr. Ptaśnik przebywa w Rzymie jako wydawca średniowiecznych *Monumenta Vaticana Poloniae*, których pierwsze tomy obejmą akta skarbowe kuryi aż po koniec epoki awiniońskiej. Druk tomu I, rozpoczęty jeszcze zeszłej jesieni, posunął się już dość daleko i zapewne w roku obecnym tom ten będzie mógł się ukazać. W pracy nad tem wydawnictwem pomaga Drowi Ptaśnikowi Dr. Zachorowski, pomocny zarazem i przy wydawnictwie aktów nuncyatury Caligarięgo przez prof. St. Zakrzewskiego, który w ostatniej podróży naukowej do Wenecyi, Werony, Medyolanu i Rzymu znalazł w Ambrosianie oryginalny dyktat Caligarięgo, próbę opisu stosunków, za jego przyczynieniem się nawiązanych między

św. Karolem Boromeuszem a Portugalią i Polską; w Rzymie zaś znalazł w aktach nuncyatury hiszpańskiej kopiaryusz korespondencji tegoż nuncyusza z Stefanem Batorym, nieuwzględniony przy dawniejszych poszukiwaniach. Teraz, po tak ważnem uzupełnieniu materiałów dawniej zgromadzonych, druk tomu aktów nuncyatury Caligarięgo, 1578—1581, będzie mógł się wkrótce rozpocząć.

Komisya prawnicza. Druk IV-go tomu *Corpus iuris Polonici* w opracowaniu Prof. Oswalda Balzera już się rozpoczął. Tom ten obejmie zabytki ustawodawstwa polskiego z okresu lat 1523—1534; w nagromadzonym materiale znalazło się wiele aktów dotąd zupełnie nieznanych, często pierwszorzędnej doniosłości; także zabytki poprzednio już drukowane ukaza się tu w nowem, krytycznem wydaniu, ustalającem tekst autentyczny. Dotąd wydrukowano 15 form nowego tomu; ukończenie druku całego woluminu wymagać będzie około dwu lat czasu.

Praca nad „Zródłami do prawa niemieckiego“, mającemi objąć dwa tomy i pomieścić w sobie prawo miejskie magdeburskie, zwierciadło saskie (w tekście używanym w Polsce wieków średnich), orzeka Magdeburga oraz Krakowa i kilku innych miast polskich (Lwowa, Sandomierza etc.) — prowadzona była w dalszym ciągu przez wydawcę Dra Stan. Estreichera. Wydawca odszukał w roku bieżącym kilka nowych, dotąd nie opisanych bliżej rękopisów (np. w bibliotece Branickich i Dzickowskiej), tak, że obecnie rozporządza materiałem blisko stu rękopisów średniowiecznych, przeważnie zupełnie dotąd nieznanych lub niezbadanych.

Praca nad wydawnictwem pism rokoszowych (1606—1608) postępuje bez przerwy dalej i przekroczyła już liczbę 100 numerów; mimo to jednak wymaga uzupełnienia jeszcze w dwóch kierunkach: 1) dalszego porównania odpisanych broszur z rękopisami, których do każdego niemal numeru jest znaczna ilość, i 2) przejrzenia jeszcze rękopisów kilku bibliotek zagranicznych. Przy sprzyjających warunkach druk mógłby się rozpocząć w roku przyszłym.

Druga część VIII tomu Archiwum, której druk jest obecnie w toku, pomieści: 1) zbiór aktów do historii ustroju sądów prawa polskiego i kancelaryi sądowych województwa krakowskiego z w. XVI—XVIII, 2) Dokumenty objaśniające przepis statutu Toruńskiego z r. 1520 o robociźnie chłopów; jedno i drugie w opracowaniu Prof. St. Kutrzeby.

Ponadto prowadzone są nieustannie prace nad gromadzeniem materyałów tak do Starodawnych Pr. Pol. Pomników, jak do następnych tomów Archiwum Komisji.

Wydział matematyczno-przyrodniczy wydał w roku sprawozdawczym tom XLVIII „Rozpraw“ swoich, w dwóch działach:

A) Nauki matematyczno-fizyczne, 1908, str. 229.

B) Nauki biologiczne, 1908, str. 529.

Ukazywały się nadto miesięcznie zeszyty wydawnictwa „Bulletin International de l'Académie des Sciences de Cracovie, Classe des Sciences Mathématiques et Naturelles“; celem tego wydawnictwa jest podawanie prac matematyczno-przyrodniczych polskich do wiadomości powszechnej świata naukowego; z tego powodu

prace, w niem ogłaszane, są pisane w języku angielskim, francuskim, łacińskim lub niemieckim. Objętość „Buletynu“ rośnie z roku na rok. W roku 1908-ym tom „Buletynu“ liczy stronic 1093 dużej ósemki i zawiera tablice osobnych 32, nie licząc rycin w tekście. W roku 1909 ukazało się, do końca kwietnia, zeszytów cztery.

Na posiedzeniach, odbytych w przeciągu okresu sprawozdawczego, Wydział M. P. rozbiierał ogółem 79 prac i rozpraw, z pomiędzy których 73 postanowił ogłosić w swych wydawnictwach.

Z zakresu analizy matematycznej i geometryi ogłoszono trzy prace: czł. Wł. Gosiewskiego „O średniej arytmetycznej i o prawie Gaussa prawdopodobieństwa błędu“; czł. St. Zaremby „Liczbowe rozwiązanie zagadnienia Dirichleta i zagadnienia hydrodynamicznego“; czł. K. Żorawskiego „O podobnych odwzorowaniach powierzchni“.

Przechodząc do nauki fizyki, spotykamy w tym dziale prace następujące w roku sprawozdawczym: czł. K. Olszewskiego „Skraplanie gazów; szkic historyczny“; Prof. J. Kowalskiego „Przyczynki do badań nad luminescencyą“; czł. Wład. Natansona dwie prace „O eliptrycznej polaryzacji światła, przepuszczonego przez ciało naturalnie skręcające i pochłaniające“ (część I i II), oraz p. Stanisława Lorii dwie prace p. t. „Badania nad dyspersyą światła w gazach. Część I. Dyspersya acetyleny i metanu. Część II. Dyspersya etylenu i etanu“. Nadto ogłoszono pracę czł. F. Kamińskiego „Nowe ułatwienie w badaniach mikroskopowych i mikrografii stereoskopowej“, należącą do zakresu techniki instrumentalnej.

Z zakresu chemii fizycznej, nieorganicznej i organicznej, mamy do wymienienia prace: pp. J. Bieleckiego i A. Koleniewa „O wpływie grup metylowych na własności farbiarskie barwików zasadowych trójfenylnetanowych“; p. K. Jabłczyńskiego trzy prace: a) „Kataliza w układzie niejednolitym; rozkład chlorku chromawego przy blaszce platynowej“, b) „Kinetyka reakcyj następczych: redukcya kwasu chromowego przez kwas szczawiowy“, c) „Zależność pomiędzy szybkością mieszania a szybkością reakcyi w układach niejednolitych“; p. M. Dziurzyńskiego „O międzycząsteczkowej przemianie dwufenylnyldrazofenyłu pod wpływem chlorowodoru“; p. Z. Klemensiewicza „Chlorek antymonawy, jako rozczynnik ionizujący“; p. A. Korczyńskiego „O solach anormalnych“; pp. J. Buraczewskiego i T. Koźniewskiego „Jodowe pochodne strychniny i brucyny“; p. K. Klinga „O alkoholach tolyloetylowych“; czł. Br. Radziszewskiego „O glyoxalinach“; czł. St. Niementowskiego i p. Z. Jakubowskiego „O kwasach 8.8' - dwuchinolylu“, wreszcie Prof. L. Brunera i p. J. Vorbrodta „O wpływie środowiska na tworzenie się izomerów“.

Praca czł. Morozewicza „Wyodrębnianie ziem rzadkich z mariupolitu“ wchodzi w zakres zarówno chemii analitycznej, jak petrografii; druga praca tegoż badacza p. t. „O haczetynie z Bonarki pod Krakowem“ należy do dziedziny mineralogii. Zagadnieniom geografii fizycznej poświęcone są rozprawy: p. Wal. Łozińskiego „O wietrzeniu mechanicznem piaskowców w klimacie umiarkowanym“, oraz p. Lud. Sawickiego „Causses, szkie krasu zgrzybiałego“.

Powróćmy do chemii organicznej. Pomiedzy tą

rozległą nauką a naukami już niemal biologicznymi rozciąga się dziedzina chemii fizyologicznej lub biologicznej, której doniosłość w całokształcie nauki dzisiejszej rośnie nieustannie. Ten dział badań jest reprezentowany w naszych tegorocznych pracach przez rozprawy: czł. Marchlewskiego i p. St. Piaseckiego „Uproszczona metoda otrzymywania filoporfiryny“; czł. Marchlewskiego i p. T. Koźniewskiego „Przemiana filotaoniny w fitordyny“; czł. Marchlewskiego oraz pp. Wł. Hildta i J. Robla „O przemianie chlorofilu pod wpływem kwasów“; przez dwie rozprawy p. J. Dunin-Borkowskiego „O zjawisku Gürbera“ i „O działaniu hemolitycznem soli rtęciowych“; przez prace: Prof. Bądryńskiego oraz p. W. Humnickiego nad zachowaniem się salolu i glicerydu dwustearylu-salicylowego w ustroju; p. Gawińskiego nad wydzielaniem kwasów proteinowych w moczu; pp. Wilenki i Motylewskiego nad działaniem sodu na cholesterynę; wreszcie p. St. Kozłowskiego „O stosunkach zasad mineralnych do kwasów w prawidłowym moczu ludzkim“.

Geologia stratygraficzna jest reprezentowana przez pracę p. J. Lewińskiego, poświęconą utworom jurajskim około St. Chęciny. Paleontologia — przez badania: czł. J. Niedźwiedzkiego nad nowym gatunkiem ostrzyg miocenских; p. W. Friedberga nad rodzajem *Turritella* w miocene ziem polskich; czł. M. Raciborskiego „Panigium z miocenских warstw Jawy“.

Z zakresu botaniki systematycznej wymieniamy: dwa kolejne studia czł. H. Zapałowicza, stanowiące część XIII i XIV „Przeglądu krytycznego roślinności Galicyi“; dalej prace: p. Namysłowskiego „Wawelia

regia“; p. Roupperta „Discomycetum species novae tres“; p. Gutwińskiego „Flora glonów tatrzańskich“; wreszcie dwie prace czł. M. Raciborskiego „Opisy kilku rdzy Jawy“, oraz „Nalistne i pasorzytne grzyby Jawy“. — Anatomii roślin poświęcone są prace: czł. E. Janczewskiego „O jałowych pylnikach w porzeczkach“, oraz p. Z. Woycieckiego obserwacye nad zjawiskami wzrostu, regeneracyi i rozmnażania się wśród niektórych wodorostów zielonych w hodowlach pracownianych i pod wpływem gazu świetlnego. Do fizjologii roślin zaliczone być muszą prace: p. Wiśniewskiego nad wpływem warunków zewnętrznych na sposób owocowania *Zygorhynchus Moelleri*; dalej notatka p. Krzemieniewskiej „w sprawie żywienia się azotobaktera“ i p. S. Krzemieniewskiego obszernie i wyczerpujące „Studia nad azotobakterem“; te dwie ostatnie prace wchodzą jednocześnie w zakres bakteriologii.

Przechodzimy do nauk zoologicznych. Z zakresu zoologii systematycznej wymieniamy pracę czł. Wł. Kulczyńskiego „Symbola ad Faunam araneorum Javae et Sumatrae cognoscendam (Pars I)“. W zoologii działu pierwotniaków mamy do zanotowania: p. E. Kiernika „*Chilodon hexastichus*“. Do embryologii dostarczają w naszych tegorocznych wydawnictwach nowych wyników: czł. Kostanecki „O sztucznem pobudzaniu jajek *Aricii* do rozwoju partenogenetycznego“; pani Kono-packa „Wpływ przyspieszenia odśrodkowego na rozwój zarodków żaby“; p. K. Białaszewicz „Badania nad wzrostem zarodków płazów“; p. St. Kopeć „Badania doświadczalne nad rozwojem cech płciowych u motyli“; p. J. Hirschler („O rozwoju zarodkowym chrząszczy“,

oraz „O rozwoju listków zarodkowych i jelita u *Gastroidea Viridula Deg.*“; p. H. Wielowieyski „Badania nad histologią i historią rozwoju jajnika u owadów, Część III“. Rozprawa prof. E. Godlewskiego iun. „Tworzenie się substancji jądrowej z substancji plazmatycznej w czasie normalnego i sztucznie zmienionego rozwoju jeżowców“, przedstawiona na jednym z dawniejszych posiedzeń Wydziału, również w roku sprawozdawczym została ogłoszona.

W dziale anatomii zwierząt i człowieka spotykamy rozprawy: czł. H. Hoyer „Badania nad układem limfatycznym kijanek. Część II“; czł. J. Nusbauma „Rozwój potylicy oraz kostek Webera u ryb karpowatych“; czł. M. Siedleckiego „O budowie, sposobie życia i rozwoju jawańskiej żaby latającej“; p. Ad. Macieszy: „O wrodzonych, nadmiernie rozszerzonych otworach ciemieniowych u ludzi“; p. A. Tysowskiego „Stosunek narządu słuchu do pęcherza pławnego u ryb śledziowatych“.

Jedna rozprawa dotyczy się nauki histologii, mianowicie p. A. W. Jakubskiego „Badania nad tkanką gliową układu nerwowego pijawek na przednim i tylnym końcu ciała“.

Z zakresu fizjologii człowieka i zwierząt ogłoszono: p. R. Minkiewicza „Studia nad synchronizmem *Hippolyte varians Leach.*“; p. St. Weleckiego „Studia nad wpływem adrenaliny na wydzielanie CO² i moczu“; oraz z zakresu fizjologii (i psychologii) zmysłów p. L. Chwistka „O peryodycznych zmianach treści obrazów widzianych“.

Patologia jest reprezentowana przez dwie prace: p. Ad. Macieszy „Znaczenie przewodu pokarmowego

w powstawaniu pylicy płuc i organów jamy brzusznej“, oraz pp. Prof. St. Ciechanowskiego i Dra L. K. Glińskiego „O wrodzonych przetokach przełykowo-przełykowych“. Bakteryologia wreszcie przez rozprawy: p. E. Rosenhaucha „O powstawaniu flory w fizyologicznym worku spojówkowym noworodków“ oraz p. Dra Nitscha „Poszukiwanie bakterij przeciwholerycznych w powietrzu“.

O konkursach, ogłaszanych lub rozstrzyganych przez Wydział matematyczno-przyrodniczy, wspomniano już w innym dziale Rocznika.

Komisya fizyograficzna ze Sprawozdań swoich, zawierających materyały do fizyografii kraju, wydała dwa tomy, mianowicie opóźniony tom 40 i tom 42, a z Atlasu geologicznego Galicyi zeszyty: 21-szy z mapą Dobromila, opracowaną przez Prof. Dra T. Wiśniowskiego, i 23-ci złożony z dwóch, przez Prof. Dra W. Szajnochę wykonanych, map: Dydiowa i Smorze. Z tegoż Atlasu były w druku trzy inne zeszyty, z których 22-gi zawierać będzie mapy Dra W. Teisseyrego: Komarno i Rudki, Bóbrka i Mikołajów, Przemyśłany, Żydaczów i Stryj, Rohatyn, Kałusz i Halicz, 24-ty trzy mapy opracowane przez Prof. Dra W. Uhliga: Nowy Targ i Zakopane, Szczawnica, Tatry, wreszcie 25-ty trzy mapy, wykonane przez Prof. Dra J. Grzybowskiego: Turka, Ustrzyki Dolne, Bolechów. Wydawnictwo to zbliża się do końca: po wydaniu wymienionych zeszytów i wydrukowanego już dodatku do 15-go zeszytu z południowo-wschodnią częścią mapy „Kraków“, opracowaną przez Dra K. Wójcika, brakować będzie do

ukończenia Atlasu geologicznego Galicyi jeszcze tylko dwóch map: Wadowice i Stary Sambor.

Sekcyja meteorologiczna Komisji fizyograficznej otrzymała spostrzeżenia z własnych 18 stacyj i z 10 stacyj Towarzystwa Tatrzańskiego. Ze stacyj czynnych w r. 1907 odpadły dwie, mianowicie w Iwoniczu z początkiem roku 1908, a w Rzeszowie z początkiem lipca tegoż roku. Jak w latach poprzednich Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie dostarczyło Sekcyi dat, dotyczących się gradobić w Galicyi w r. 1908. Spostrzeżenia fenologiczne prowadził p. J. Hawrysiewicz w Ożydowie. W krakowskiem Obserwatorium astronomicznem robione były co dwa tygodnie pomiary magnetyczne; zajmowali się nimi: przewodniczący Sekcyi Prof. Dr. M. Rudzki, asystent Obserwatorium p. J. Ryzner i stypendysta p. J. Schulmann. Przy pomocy pp. Schulmanna i J. Gładysza Przewodniczący Sekcyi zestawiał i opracował doniesienia, zebrane z Galicyi o trzęsieniu ziemi w dniu 6-tym października z. r. Sprawozdanie o tem trzęsieniu ogłoszone będzie przez Centralny Zakład dla meteorologii i geofizyki w Wiedniu.

W Sekcyi geologicznej prowadzone były dalej, pod kierunkiem Prof. Dra J. Morozewicza, rozpoczęte w r. 1905 badania skał wybuchowych, tym razem w okolicach Nowego Iczyna na Morawach. Nowoiczyńskie skały wybuchowe przerywają i pokrywają piaskowce i łupki neokomskie, przeobrażając je w sposób widoczny i wytwarzając charakterystyczne minerały kontaktowe; sposobem występowania, jako żyły, lakkolity i pnie, przypominają najzupełniej cieszynity w Cieszyńskiem, zwiedzone przez Prof. Dra Morozewicza z pp. Rozenem i Ka-

meckim w r. 1907, a petrograficznie należą do trzech typów: pikrytowego, diabazowego i teralitowego. Pomniejsze wycieczki, podjęte przez p. Rozena, celem re-wizyi cieszyńców, zaznaczanych na mapach geologicznych w okolicach Andrychowa, Żywca, Białej, Bielska i Grodzca, wykazały niewątpliwie cieszyńca tylko na górze hałcnowskiej i lipnickiej. Nader obfity i z wielu względów ciekawy materiał petrograficzny, zgromadzony w r. 1907 i 1908 na całym niemal terenie formacji cieszyńskiej, będzie w niedalekiej przyszłości opracowywany monograficznie. P. Kamecki badał szczegółowo andezyty w okolicy Krościenka, zebrał przytem ciekawy materiał mineralogiczny i stwierdził występowanie jeszcze jednej żyły andezytowej w dolinie potoku Zakijowskiego. Dr. W. Kuźniar zajął się eocenem tatrzańskim, mającym dla ogólnej tektoniki Tatr pierwszorzędne znaczenie. Pod Furkaską odnalazł odkrytą przez Prof. Dra M. Raciborskiego wśród warstw ze skamieniałą florą warstwę ze ślimakami, której późniejsi badacze napróżno szukali, a w większej nieco głębokości odkrył nową warstwę z roślinami; bogatą, a nieznaną, skamieniałą florę znalazł też na północnym stoku Hrubego Regła, tem ciekawszą, że wiek jej jest ściśle oznaczony przez skamieniny zwierzęce, znajdujące się w samej warstwie z roślinami, a nadto w jej spagu i stropie. Po południowej stronie Tatr zwiedził Dr. Kuźniar wszystkie wystąpienia eocenu, wreszcie od południowej strony Skalek zbadał kontakt fliszu podhalskiego ze Skalkami, oznaczył wiek zlepieńców ze skamielinami pod Szaflarami i ich stosunek mechaniczny do Skalek, nadto przez odkrycie warstewki ze skamielinami dolno-oligocenijskimi, ciągnącej

się na znacznej przestrzeni, zdołał oddzielić tam warstwy eoceńskie od oligoceńskich. — Badania cenomanu podolskiego, podjęte z polecenia Sekcyi przez p. S. Weignera, doprowadziły do stwierdzenia nieznanego dotąd na Podolu najniższego poziomu cenomańskiego. Do poziomu tego należą rozwinięte nad Złotą Lipą, Koropcem i w części doliny Dniestru szare i zielonawe piaski i piaskowce, tudzież krzemieniste zlepieńce, zaliczane dotąd (przez Prof. Dra Zaręcznego) do poziomu z *Acanthoceras Rhotomagensis*. W faunie, którą p. Weignerowi udało się w tych warstwach odszukać, znalazły się gatunki przewodnie dla poziomu Tourtia, przedewszystkiem *Belemnites ultimus* i *Aucellina gryphaeoides*; oprócz tego występują gromadnie ostrygi (z gat. *Exogyra canaliculata*, *E. conica*, *E. haliotoides*, *Ostrea carinata*, *O. hippopodium*), kilka gatunków Brachiopodów, *Plicatulae*, *Aviculae*, Pekteny, gąbki, zęby i kręgi ryb i t. d.; nowym gatunkiem jest *Belemnites podolicus*, forma zbliżona do *B. ultimus*. Skład tej fauny jest niepodobny do żadnej ze znanych dotąd z Podola faun cenomańskich, z powodu jej charakteru ostrygowej ławicy. P. Weigner zajmował się też gromadzeniem materiałów paleontologicznych ze zlepieńców i margli cenomańskich nad Strypą i Seretem; w opracowanej dotąd części (Cephalopoda, część Gastropodów) znalazło się już wiele gatunków nowych dla cenomanu podolskiego i ważnych dla stratygrafii tych warstw. — Dr. K. Wójcik przeprowadził dalszy ciąg swych studyów nad głazami i skałkami egzotycznymi we fliszu na obszarze mapy Wadowice, a rezultaty tych i przeszłorocznych swoich poszukiwań przedłożył Komisji fizyograficznej w ciągu bieżącego roku. — Prof. J. Jarosz pracował

w Muzeum Komisji nad oznaczeniem, względnie rewizją materiałów paleontologicznych z krakowskiego wapienia węglowego. — Do wydania w Sprawozdaniach Komisji otrzymała Sekcja pięć prac, przeprowadzonych bez pomocy z jej strony: Dra W. Łozińskiego „O usuwaniu się gliny w Tymowej w brzeskim powiecie“ i „Kilka uwag o powstawaniu niżowych jezior“, Prof. Dra J. Siemiradzkiego „Zbiory Zejsznera z kieleckiego dewonu“, Dra W. Kuźniara „Przyczynki do znajomości geologicznej W. X. Krakowskiego“ i Prof. Dra E. Niezabitowskiego „Gąsienice wyłabiające kamienie“.

Z polecenia Sekcji botanicznej Dr. H. Zapałowicz zwiedził różne grupy Karpat wschodnich (część gór Czywczyńskich, Trojadzkich, Rodneńskich i i.) w Galicyi, Bukowinie i Węgrzech, celem studyów botanicznych. Zebrane rośliny złożył Dr. Zapałowicz w Muzeum Komisji fizyograficznej; pewną część rzadszych gatunków zestawił w wykazie p. t. „Ze strefy roślinności karpackiej, część III“; pozostałe uwzględnione zostaną w „Krytycznym przeglądzie roślinności Galicyi“, wydawanym w Rozprawach Wydziału matematyczno-przyrodniczego, a podającym rezultaty rewizji zielnika krajowego Komisji, rozpoczętej przez Dra H. Zapałowicza w r. 1903. — P. K. Hankiewicz złożył Sekcji zebrane przez siebie w r. 1907 rośliny naczyniowe z okolic Skały nad Zbruczem i zajął się, przy pomocy zasiłku ze strony Sekcji, zgromadzeniem materiałów florystycznych w okolicach Jaktorowa i Uniowa pod Przemyślanami. — Do wydania w Sprawozdaniach Komisji otrzymała Sekcja trzy prace, mianowicie: pp. K. Rouperta i Dra B. Namysłowskiego „Galicyjskie podstawczaki zbioru G. Bobiaka“ i „Żmujdz-

kie grzyby, zebrane przez Prof. Dra E. Janczewskiego“, tudzież p. K. Szeimboka „Flora okolic Kazimierza nad Wisłą“; prace te wykonane zostały bez pomocy Sekcyi

Podjęta w r. 1900 myśl wydania opisowej „Flory Polskiej“ okazała się — mimo starań podjętych początkowo przez Sekcyę botaniczną, a następnie przez Prof. Dra F. Kamińskiego w Odessie, jako redaktora „Flory“, trudniejszą do przeprowadzenia, niż się tego można było spodziewać. Szczegółowa „Flora Polska“ pozostanie dla Sekcyi nadal jednym z najważniejszych celów; na razie jednak, wobec dającej się gwałtownie odczuć potrzeby podręcznika, wydało się Sekcyi stosownem szczegółową „Florę“ odsunąć na nieco dalszy plan, a postarać się o książkę, któraby zajmującym się florą krajową umożliwiła przynajmniej oznaczanie gatunków i ważniejszych odmian. Zabiegi o taką „Florę“ w uszczuplonym zakresie poleciła Sekcyja osobnemu Komitetowi, który zwrócił się z prośbą o jej napisanie do p. J. Paczoskiego i otrzymał od niego odpowiedź przychylną, a nawet już i część manuskryptu. Jeżeli p. Paczoski zechce w pracy swojej przeprowadzić pewne, mniejszego znaczenia zmiany, które Komitetowi wydały się pożądanemi, to wydanie „Flory“ będzie mogło dojść do skutku w przeciągu trzech lub czterech lat. Książka taka będzie niewątpliwie bardzo znacznym krokiem ku uzyskaniu szczegółowej „Flory“ dla naszej literatury przyrodniczej, zwiększy bowiem według wszelkiego prawdopodobieństwa znacznie ilość krajowych florystów i przyczyni się wielce do poznania roślinności w okolicach kraju pod tym względem bardzo albo nawet i zupełnie zaniedbanych.

Sekcyja zoologiczna poleciła Prof. S. Smreczyńskiemu

poszukiwania orto- i hemipterologiczne w galicyjskich Karpatach zachodnich, rozkładając tę pracę na trzy lata. W r. 1908 przeszukał p. Smreczyński Gorce i zebrał 28 gatunków szarańczaków (5 nowych dla okolicy), tudzież około 400 gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych i skoczaków, w czym 15 nowych dla fauny galicyjskiej. Wykaz zebranych gatunków i odpowiedni zbiór złoży p. Smreczyński Komisji w maju b. r. — P. S. Stobiecki uzupełniał zgromadzone poprzednio materiały koleopterologiczne na Podolu i w Woroniakach. Opracowanie zebranych pluskwiaków jest na ukończeniu; oznaczenie chrząszczów wymagać będzie dłuższego czasu. — Prof. J. Śniezek, któremu Sekcja poleciła w r. 1905 badanie błonkówek pszczołowatych w okolicach Krakowa, oznaczył materiały zebrane w owym roku i następnych i jako rezultat swojej pracy złożył Sekcji wykaz p. t.: „Błonkówki pszczołowate okolic Krakowa i innych okolic Galicyi“. — Prof. Dr. E. Niezabitowski zbierał błonkówki w okolicach Nowego Targu, w Tatrach, a także koło Gródka Jagiellońskiego i Żurawna, uzupełniając tym sposobem swoje badania prowadzone w latach 1902, 1903, 1905—1906 z polecenia Sekcji zoologicznej. Część zebranych materiałów Dr. Niezabitowski oznaczył już, a obecnie opisuje nowe gatunki z działu *Braconidae* i pracę tę ukończy w przeciągu paru tygodni. — P. F. Schille, któremu Sekcja poleciła w r. 1907 badania motyli, przyłżeńców i skoczogonek w okolicy Żurawna, zbierał te owady także w r. 1908; z powodu zmiany stosunków osobistych zmuszony był rozpocząć przygotowania do zestawienia wykazu zebranych gatunków przerwać, niewątpliwie jednak wykaz taki złoży Sekcji w roku bie-

żącym. — P. J. Momot z zebranego w r. 1907 na Podolu z polecenia Sekcyi materyału planktonicznego opracował dział skorupiaków *Entomostraca* i zestawił w wykazie, przeznaczonym do Sprawozdań Komisyi; z działu tego znalazł p. Momot gatunków 136 (dotąd znanych było z Galicyi 125), w czym 35 nowych dla naszej fauny. Pozostają do opracowania wrotki (*Rotatoria*) w ilości kilkunastu gatunków. — Do wydania w Sprawozdaniach Komisyi otrzymała Sekcya, oprócz wymienionej wyżej, pięć prac, mianowicie: Prof. S. Smreczyńskiego „Uwagi o dotychczasowych spisach pluskwiaków galicyjskich“ i „Dodatek do spisu pluskwiaków ś. p. Prof. B. Kotuli“, pp. J. Hirschlera i J. Romaniszyna „Motyle większe z okolic Lwowa“, p. Kędzierskiego „Kilka słów o pojawieniu się w Galicyi pustynnika w r. 1908“, p. Bar. J. Brunickiego „Spis motyli zebranych w powiecie stryjskim, część II“.

Z polecenia Sekcyi rolniczej badał p. S. Miklaszewski gleby w Okocimiu i dziesięciu wsiach w powiatach bocheńskim i wielickim. Gleby te, przeważnie lössowe, opracowane i porównane zostaną przez p. Miklaszewskiego z podobnemi glebami, znanemi mu z Królestwa Polskiego. — Jako częściowy rezultat badań prowadzonych od dłuższego czasu, otrzymała Sekcya rolnicza od Prof. Dra W. Kleckiego pracę p. t. „Studia nad rasami i odmianami byłą rogatego w Polsce, serya II“; zbieraniem dalszych materyałów z tego zakresu w różnych okolicach Polski zajmowali się pod kierunkiem Prof. Dra Kleckiego uczniowie Studium rolniczego Uniw. Jag., pp. S. Chodnikiewicz, W. Horczak, H. Kotkowski, S. Massalski, Z. Rdułtowski i J. Sznydt; tak te, jak

i dawniej zgromadzone, obfite materiały ogłaszane będą w Sprawozdaniach Komisji fizyograficznej po opracowaniu ich przez Prof. Dra Kleckiego.

Do Muzeum Komisji fizyograficznej przybyły, oprócz wspomnianych roślin, złożonych przez pp. Dra H. Zapalowicza i K. Hankiewicza: 1) zbiory lub okazy zwierząt, roślin, minerałów i skamielin, podarowane przez pp. J. Baygera we Lwowie, T. Biborskiego, barona J. Brunickiego w Podhorcach, Dra W. Dybowskiego w Niankowie, Prof. Dra E. Janczewskiego, Drową A. Kirschnerową, W. Kownackiego, S. Lubińskiego w Sierczy, J. Popka, K. Roupperta, S. Stobieckiego, p. J. Warchałowską w Curitibie, Dra F. Wilkoşa, A. Żmudę, Zakład anatomii porównawczej Uniw. Jag., 2) Rośliny zakupione, 3) Książki zakupione i podarowane przez: Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu, Krajowe Towarzystwo rybackie, Towarzystwo Tatrzańskie, c. k. Państwowy Zakład geologiczny w Wiedniu, tudzież przez pp. Kheka w Wiedniu, J. Paczoskiego w Chersonie i A. Żmudę.

W Muzeum Komisji fizyograficznej oznaczyli pp. Dr. B. Namysłowski i K. Rouppert zbiór hub litewskich, podarowany przez Dra W. Dybowskiego w Niankowie, Prof. S. Smreczyński ukończył krytyczną rewizję krajowych szarańczaków i oznaczał w dalszym ciągu pluskwiaki w zbiorze ś. p. Prof. A. Wagi, Prof. J. Śnieżek zrewidował, a po części oznaczył krajowe błonkówki w zbiorze Prof. Dra A. Wierzejskiego, oznaczył krajowe gatunki z rodziny *Apidae*, zebrane przez ś. p. Prof. B. Kotulę, wreszcie porządkował dalej rodzaj *Andrena* w zbiorze ś. p. O. Radoszkowskiego. Jak wyżej wspomniano, Prof. J. Jarosz przejrzał krytycznie i oznaczył

częściowo skamieliny z Krakowskiego wapienia węglowego. — Konserwacją, porządkowaniem i spisywaniem zbiorów zajmowali się zastępca kustosa Prof. Dr. W. Kulczyński, Prof. S. Smreczyński, p. H. Pruszyńska, stypendyści Akademii Umiejętności pp. J. Popek i S. Udziela, wreszcie przez pewną część roku pp. D. Wieluch i A. Żmuda.

Komisji antropologicznej przedłożono w dziale czysto-antropologicznym 2 prace, t. j.:

Dra Edwarda Lotha z Bonn: „Przyczynek do kranologii polskiej“ i Dra Leona Rutkowskiego z Płońsk: „Charakterystyka antropologiczna ludności żydowskiej w Płońsku“.

W dziale archeologii przedhistorycznej przedstawiono następujące prace:

Hr. Zofia Szembekówna z Siemienic w Poznańskiem nadesłała metodycznie opracowany i licznymi rysunkami ilustrowany „Opis cmentarzyska żarowego z epoki brązu w Lipiu, — oraz kilkunastu urn znalezionych w Gwoźdzu pod Słupią, w Kuźnicy Trzcieńskiej i Wysocku w Poznańskiem“.

P. Wandalin Szukiewicz z Wilna przedłożył: a) „Opis dalszego ciągu wykopalisk na cmentarzysku szkieletowym w Sałapiaciszkach w gub. Wileńskiej“, oraz b) „Opis poszukiwań archeologicznych w kurhanie ciałopalnym przy wsi Wersoce w pow. Lidzkim gub. Wileńskiej“.

P. Maryan Wawrzeniecki z Warszawy nadesłał: 1. „Opis grobów neolitycznych szkieletowych w Nałęczowie w Lubelskiem“; 2. „Opis wykopalisk w Brwinowie w pow. Błońskim gub. Warszawskiej“, oraz 3. „Wiado-

mość o grodzisku koło Łochowa nad Liwcem w gub. Siedleckiej“.

Wreszcie rodzina zmarłego lekarza w Witebskiej gubernii, Dra Franciszka Wereńki, złożyła Komisji materiały rękopiśmienne, przygotowane przez tegoż do opisu wykopalisk, dokonanych w kurhanach wsi Puciłkowiec w tejże gubernii i przyrzekła odnośne zabytki ofiarować do Muzeum Akademii.

Dr. Demetrykiewicz prowadził w dalszym ciągu poszukiwania archeologiczne w Ziemi Krakowskiej, a w szczególności wspólnie z geologiem, Drem W. Kuźniarem, badał szczątki siedziby człowieka paleolitycznego, odkryte przy okazji robót fortyfikacyjnych w okolicy kopca Kościuszki.

Następnie badał Dr. Demetrykiewicz, wspólnie z członkiem Komisji p. M. Wawrzenieckim, grodziska w Łapczycy i Chełmie nad Rabą koło Bochni i stwierdził, że pierwsze z nich należy bezwarunkowo do okresu na granicy czasów wczesno-historycznych, natomiast grodzisko w Chełmie, którego plan zdjęto, sięga swymi początkami jeszcze epoki kamiennej.

Ciż sami badacze stwierdzili następnie, że w Czerlichowie, wbrew podaniom ludu, nie ma wcale grodziska, oraz że wały, istniejące w Mnikowie, pochodzą z czasów historycznych.

W Krakuszowicach, koło Niegowieci, w Bocheńskiem, badał Dr. Demetrykiewicz w towarzystwie p. M. Wawrzenieckiego ogromny kopiec (rozkopany po barbarzyńsku przed laty) i znalazł ślady, pozwalające wnioskować, że nasyp ten, okraszony legendami, może sięgać początku czasów historycznych.

W Krzyszkowicach koło Wieliczki rozkopywał Dr. Demetrykiewicz dwa kopce na szczycie wzgórza, lecz nie znalazł materyału do sądu archeologicznego.

W Karniowie za Mogiłą badał Dr. Demetrykiewicz reszty zrujnowanego cmentarzyska i osady z końca neolitu.

We wsi Budy Łańcuckie, nad Wisłokiem, robił Dr. Demetrykiewicz poszukiwania archeologiczne na cmentarzysku ciałopalnem z urnami z epoki Hallstatskiej.

Wskutek inicjatywy, danej przez Zarząd Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem, badał Dr. Demetrykiewicz szczegółowo kości, wydobyte z namuliska jaskini Magury w Tatrach przez Dra Eliasza oraz p. Zaruskiego, przechowane w temże Muzeum i doszedł do przekonania, że nie mogą one dostarczyć dowodu o bytności człowieka przedhistorycznego w tejże jaskini.

Dr. Demetrykiewicz odbył następnie, wspólnie z Drem Eugeniuszem Kiernikiem, asystentem Prof. Hoyera i p. St. Weignerem, geologiem, wycieczkę do wsi Przewłoka pod Buczaczem, dla zbadania odkrytego tamże cmentarzyska szkieletowego i stwierdził, że pochodzi ono z XVII wieku i jest pamiątką jakiejś zarazy, lub rzezi.

Przy tej sposobności mógł Dr. Demetrykiewicz zbadać pionowo stojący głaz, z wrytym znakiem, we wsi Ossowce pod Buczaczem, zwany „babą“ i stwierdzić, że nie wyobraża on postaci ludzkiej.

Do Muzeum archeologicznego przybył, oprócz wykopalisk z wycieczek Dra Demetrykiewicza, jeszcze: Skarb bronzowy z Rożnowa (w pow. Nowosądeckim), cenny dar pozyskany za staraniem konserwatora p. M. Dydyńskiego i hr. Aug. Brezy.

Porządkowanie w Muzeum wykopalisk z Bilcza Złotego, a mianowicie ostatniej grupy największych naczyń, prowadzone przez Kustosza Dra Demetrykiewicza, przy pomocy stypendysty p. S. Turczyńskiego i posługacza z uniwersyteckiego Gabinetu archeologicznego, postępuje tylko zwolna naprzód, gdyż nadzwyczajna szczupłość i ciasnota lokalu ogromnie pracę utrudnia; nie pozwala bowiem na należyte rozłożenie i rozpatrzenie tego olbrzymiego materiału wykopaliskowego.

Komisya antropologiczna w dziale ściśle etnologicznym. Oprócz tomu X „Materiałów“, obejmującego w dziale etnologicznym na 334 str. druku trzy prace: Heleny Windakiewiczowej „Katalog pieśni polskomorawskich“ — Franciszka Gawelka „Czarownik w Rzęchowy“ — i Aleksandra Saloniego „Lud Rzeszowski“, wydała Komisya Antropologiczna dawno oczekiwany zeszyt II „Ubiorów ludu polskiego“, opracowany, podobnie jak zeszyt I, przez p. Włodzimierza Tetmajera. Zeszyt ten obejmuje w tekście kilkanaście cynkotopii z fotografii Kriegera, przedstawiających charakterystyczne stroje ludu krakowskiego i sześć tablic kolorowych z krakowskimi strojami. Ponieważ materiał do dalszych zeszytów jest już przygotowany, przeto Komisya antropologiczna może przystąpić do wydania zeszytów następnych „Ubiorów ludu polskiego“, skoro tylko pozyska potrzebne fundusze na to kosztowne wydawnictwo.

Komisya otrzymała do druku rękopisy nowych prac, a mianowicie przedłożył:

1. Dr. Władysław Kosiński: Parodye i żarty w rzeczach religijnych“.

2. Dr. T. Węclewski: „Pieśni huculskie z Pistynia koło Kosowa i z okolicy“.

3. Hr. Zofia Szembekówna: „Dalsze przyczynki do etnografii Wielkopolski“ z licznymi rysunkami i fotografiami.

Wogóle stwierdzić tu wypada, że ruch na polu etnografii krajowej wzmógł się w ostatnich czasach znacznie, a Komisya posiada już tyle przeznaczonych do druku materyału, że mogłaby podwoić swoje roczne wydawnictwa, gdyby tylko pozwoliły na to jej środki finansowe.

Komisya bibliograficzna prac matematyczno-przyrodniczych pracowała w roku ubiegłym normalnie, odbywając zwykłe swe posiedzenia, na których klasyfikowano materyał naukowy. Dnia 26 października 1908 odbyło się posiedzenie administracyjne, na którem wybrano Prof. Dra W. Natansona przewodniczącym na rok 1909, sekretarzem zaś na dwulecie 1909 — 1910 Prof. Dra Lud. Brunera.

Wydawnictwo Katalogu Liter. Naukowej Polskiej posuwało się naprzód: wydano zeszyt za 2-gie półrocze 1907 i zeszyt za 1-sze półrocze 1908. Zeszyt za 2-gie półrocze 1908 r. znajduje się w druku. Zestawienie, umieszczone w zeszycie końcowym z r. 1907, wykazuje 457 prac naukowych polskich w r. 1907. Liczba tych prac jest więc prawie identyczną z liczbą za rok 1906, w którym ukazało się prac 450.

Biblioteka Akademii. Inwentarz biblioteczny liczy dzieł 60.044 (oprócz zbiorów Walewskiego i Lubomirskiego).

W roku ubiegłym otrzymała biblioteka książki i broszury od 63 dawców (dzieł 106 w 368 tomach). Znaczniejsze dary pochodzą od p. Maryi Ludwikowskiej (30 dzieł w 32 tomach, 12 map), od ks. Jana Kwiatkowskiego, prob. w Witkowicach pod Kętami 20 dzieł i broszur emigracyjnych (1833—1862) i od dra Władysława Zahorskiego (11 dzieł w 13 tomach).

Z czytelní, otwartej od godz. 10—2 i od 6—8 wieczorem, korzystało oprócz członków Akademii i współpracowników Komisji 185 osób 1147 razy; dzieł czytano 854, sprowadzonych 23, rękopisów Akademii 423, sprowadzonych 54. Na zewnątrz wypożyczono 105 osobom 432 dzieł w 900 tomach, rękopisów (zakładom) 16.

Zbiór rękopisów liczy obecnie numerów 1640, dyplomów uporządkowanych 138, złożonych w depozycie 9.

Sprawozdanie Stacji Naukowej Polskiej w Paryżu za r. 1908. Pomimo trudnych warunków materialnych działalność Stacji wciąż się rozwija, ilość czytających, pracujących i wogóle korzystających z pomocy Biblioteki, wciąż rośnie, jak to widać zresztą z załączonej tablicy, gdzie dane r. 1908 zestawiono z odpowiednimi liczbami r. 1907-go. I Zarząd i czytelnicy z niecierpliwością oczekują chwili, w której nowe sale oddane zostaną do użytku publicznego.

Miesiące	Dni otwarcia	Osób czytających
Styczeń	25 (23)	372 (214)
Luty	25 (21)	371 (220)
Marzec	22 (22)	320 (224)
Do przeniesienia	72 (65)	1063 (658)

Z przeniesienia .	72	(65)	1063	(658)
Kwiecień . . .	16	(20)	212	(233)
Maj	24	(24)	288	(275)
Czerwiec . . .	25	(26)	239	(210)
Lipiec	11	(12)	89	(93)
Sierpień . . .	biblioteka zamknięta			
Wrzesień . . .	13	(13)	113	(115)
Październik . .	26	(27)	283	(278)
Listopad . . .	24	(23)	311	(258)
Grudzień . . .	20	(18)	253	(283)
Razem	231	(229)	2851	(2403)

Korzystając z tego, że w Paryżu przebywa obecnie zawsze kilku i więcej młodych uczonych polskich, stypendystów Akademii i innych, Zarząd Stacyi, z inicjatywy Akademii, urządził szereg prywatnych zebrań odczytowych. Na pierwszym w dniu 14 marca Dr. Edward Dubanowicz mówił o „Podstawach prawnych wywłaszczenia“; na drugim w dniu 12 kwietnia Dr. Przemysław Dąbkowski o „Dawnem prawie prywatnem polskiem“, i na trzecim w dniu 14 czerwca Dr. Kazimierz Maryan Morawski o „Opozycyi magnatów po pierwszym rozbiorze“.

Z początkiem roku 1909 odbyła się nowa serya zebrań odczytowych. Pierwszy odczyt wygłosił dnia 28 stycznia b. r. Dr. Wacław Tokarz p. t.: „Polska i Rewolucya francuska“; drugi dnia 11 lutego Dr. Wiktor Kuźniar p. t.: „Zagłębie krakowskie“; trzeci dnia 25 lutego p. Marcei Handelsman p. t.: „Napoleon a Polska“; czwarty dnia 11 marca p. Stanisław Szpotański p. t.: „Maurycy Mochnacki na Emigracyi“ i piąty dnia 25 marca Dr. Mirosław Kernbaum p. t.: „Rzut oka na substancye promieniotwórcze“.

W dniu 3 maja odbyło się wobec licznie zebranej publiczności doroczne posiedzenie Stacyi. Przewodniczył Władysław hr. Zamoyski, członek Komitetu miejscowego. Po sprawozdaniu z działalności Instytucyi za rok poprzedni (1907), odczytanem przez p. Władysława Mickiewicza (zob. Rocznik Akademii za rok 1907/8, str. 109—116), Dr. Maurycy Mann wygłosił odczyt p. t. „Poezya przeszłości“.

W dniu 21 maja odbyło się w Montmorency doroczne nabożeństwo żałobne za Niemcewicza, Kniaziewicza i innych rodaków naszych, zmarłych na wychoźtwie. Mszę św. odprawił ks. Leon Postawka, kapelan kościoła polskiego w Paryżu; kazanie w języku francuskim, ogłoszone następnie drukiem w oddzielnej broszurze, wypowiedział ks. C. Dumas. Zarząd Kolei Północnej, na skutek starań Stacyi, obniżył cenę biletów do połowy.

W miesiącu wrześniu Stacya przedstawiła dwu kandydatów do stypendyum im. Faucher, na wydziale medycznym Uniwersytetu Paryskiego, obu ze skutkiem pomyślnym.

Listów w sprawach Stacyi i Biblioteki wyprawiono w ciągu roku 192.

W kasie podręcznej Stacyi obrót pieniężny wynosił w dochodach sumę 6909·60 fr. (o 139·05 mniej, niż w roku poprzednim); powstała ona z pozycyj następujących: pozostałość kasowa: 246·55; złożone przez podskarbiego z ogólnych dochodów Stacyi 4200·— (o 500·— mniej); nadzwyczajna dotacya Akademii 1000·—, subwencya doroczna Akademii 600·—; dary jednorazowe

265—; ze sprzedaży dubletów i nakładów 506·50; zwrotu osób trzecich 91·55.

Wydatki wynosiły ogółem 6574 fr. 70 ct. (o 227·40 mniej, niż w roku poprzednim). Pojedyncze pozycye przedstawiają się w sposób następujący: *A)* Pensye urzędników i służby 4734—; *B)* Zakupno książek, rycin i gazet 220·45; *C)* Porządki biblioteczne: 1) oprawy książek, czasopism i rycin 495·65; 2) porto książek, czasopism i korespondencya 178·50; 3) przybory biurowe 76·30; 4) druki biblioteczne 117—. Razem 868·45. *D)* Porządki domowe: 1) opał 283·10; 2) ubezpieczenia 95·10; 3) naprawy i inne 78·25. Razem 456·45; *E)* Ciężary Stacyi: 1) obchody 3 maja, 21 maja i zebrania odczytowe 226·20; 2) utrzymanie grobów 45—. Razem 271·20; *F)* Drobnie, kolendy i t. p. 24·15. Pozostało na 1909 rok fr. 334·90.

Inwentarz biblioteczny powiększył się w roku ubiegłym o 281 pozycyi, nie rachując dubletów i dalszych tomów lub zeszytów wydawnictw, dawniej posiadanych. Z tego zakupiono 62, reszta zaś pochodzi z daru od różnych osób i instytucyj.

Były to: Akademia Umiejętności w Krakowie, Akademia Rumuńska, Akademia Serbska, Kasa im. Miąnowskiego, Matica Serbska w Nowym Sadzie, Muzeum Przemysłu i Handlu w Warszawie, Muzeum Narodowe w Rapperswilu, Polska Sztuka Stosowana, Skarb Narodowy, Smithsonian Institution, Szkoła Polska w Paryżu, Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Towarzystwo Naukowe w Warszawie, Towarzystwo Popierania Nauki Polskiej, Uniwersytet Ludowy w Krakowie, i panie i panowie: J. Artwiński, K. Belmont, W. Bartynowski, A.

Boniecki, spadkobiercy ś. p. Julii Bośniackiej, G. Braun, Burchard Belavary, C. hr. Charencey, T. Chojecki, I. Chrzanowski, S. Cyrankiewicz, A. X. Czartoryski, H. Dobrzycki, L. Drexlerówna, C. Dumas, L. Fournier, H. Gaidoz, W. Gąsiorowski, Gebethner i Wolff, Br. Gubrynowicz, M. Handelsman, L. Haukówna, J. Hempel, A. Hertzówna, St. A. Kempner, J. Kindelski, W. Kiślańska, E. Korytko, B. Kozakiewicz, S. Kruszewski, J. Lacour, S. Laudynowa, J. Lorentowicz, E. Majewski, J. Malewski, S. Markus, L. Meyet, W. Mickiewicz, K. M. Morawski, W. Oryng, L. Płoński, A. Potocki, Z. Przesmycki, J. i F. Regamey, Z. Riedelski, M. Sandozówna, A. Schürr, J. Sieniawski, A. Skalkowski, K. Stryjeński, S. Tomkowicz, W. Trojanowski, S. Turowski, F. Warrain, L. Wellisch, H. Welschinger, Wende i Sp., K. Woznicki, I. Zielińska, J. Zimocki.

Prócz tego Biblioteka otrzymywała darmo, lub za zwrotem tylko kosztów przesyłki, 56 czasopism polskich i obcych. Były to: Biblioteka Dziel Chrześcijańskich, Biblioteka Warszawska, Biesiada Literacka, *Bluszcz*, Buletyn Dzieła Miłosierdzia Chrześcijańskiego, Bulletin intern. de l'Académie de Cracovie, Bulletin Polonais, Courrier Européen, Czas, Dziennik Kijowski, Dziennik Poznański, Ekonomista, Fotograf Warszawski, Gazeta Lwowska, Gazeta Polska w Chicago, Głos Warszawski, Goniec Poranny i Wieczorny, Goniec Wileński, Kraj, Krytyka, Książka, *Kultura*, *Kultura Polska*, Kuryer (Lublin), Kuryer Litewski, Kuryer Warszawski, Kwartalnik Historyczny, Letopis Matice Srpske, Lud, *Nasza Przyszłość*, Nowa Gazeta, Pamiętnik literacki, Polski Przegląd Emigracyjny, Poradnik językowy, Prawda,

Przegląd filozoficzny, Przegląd historyczny, Przegląd narodowy, Przegląd lekarski, Przegląd Polski, Przewodnik bibliograficzny, Przewodnik naukowy i literacki, *Sfinks*, Slovansky Přehled, Słowo, Słowo Polskie, Sprawozdanie Akademii w Krakowie, Świat, Świat Słowiański, *Sztuka Bronzownicza i Pożłotnicza*, Tygodnik Ilustrowany, Wiadomości Matematyczne, Wiadomości Salezyjańskie, Zgoda, Życie Robotnicze. *Kursywą* oznaczono czasopisma, które przybyły w roku sprawozdawczym.

Dary w gotówce na rzecz Biblioteki złożyli, oprócz wyżej wymienionych nadzwyczajnej dotacyi i dorocznej subwencyi Akademii: anonim na ręce P. Wł. Mickiewicza fr. 150, P. Br. Sopoćko fr. 50, P. M. T. za pośrednictwem P. M. Mickiewiczowej fr. 25, P. Wł. Strzemborz (resztę z rachunków z P. L. Meyetem) fr. 25, P. K. Jurkiewiczowa fr. 10, P. F. Wagner fr. 5.

Dary, przeznaczone specjalnie dla Muzeum Mickiewiczowskiego, złożyli PP. K. Belmont, K. Bartkowska, A. Górski, H. Mościcki, J. Olszewski, A. Onegin, S. Posner, Russkij Archiw.

Bezinteresowną pomocą w robotach bibliotecznych służyli w roku ubiegłym PP. Leon Dębicki, Dr. Przemysław Dąbkowski, Dr. Maurycy Mann, Dr. Kazimierz M. Morawski, Ignacy Zauerman.

Zarząd Stacyi poczuwa się do miłego dlań obowiązku złożenia na tem miejscu gorącego podziękowania wszystkim wyżej wymienionym instytucjom i osobom za ich pamięć o zbiorach naszych.

Muzeum Mickiewiczowskie w zasadzie otwarte raz tylko na tydzień w czwartki, zazwyczaj i w inne dni bywa pokazywane; zwiedziło je w ciągu roku osób 229.

DODATEK DO SPRAWOZDANIA.

Wydawnictwa Akademii Umiejętności

od 1 maja 1908 do 30 kwietnia 1909.

I. Wydział filologiczny.

Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział filologiczny. Serya II, tom XXIX. Ogólnego zbioru tom 44, 8-o, str. 396. Cena 8 kor.

Treść: Ludwika Trzcńska: Szkolnictwo ludowe w Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815—1846), str. 1—111. — Wilhelm Bruchnalski: Rozwój twórczości pisarskiej Mikołaja Reja, str. 112—196. — Konstanty Wojciechowski: Pierwsze naśladownictwo „Nowej Heloizy“ w romansie polskim (Ks. Krajewskiego „Pani Podczaszyna“ 1786), str. 197—210. — Zbigniew Kniaziolucki: Do genezy poematu Mikołaja Reja „Wizerunk Żywota Poczciwego Człowieka“, str. 211—328. — Ferdynand Hoesiek: Ze studyów nad Kochanowskim, str. 329—396.

Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział filologiczny. Serya II. Tom XXX. Ogólnego zbioru tom 45, 8-o, 20 tablic, str. 358. Cena 12 kor.

Treść: Maksymilian Kawczyński: Amor i Psyche w baśniach, str. 1—161. — Witold Klinger: Jajko w zaborze ludowym u nas i w starożytności, str. 162—190. — Regina Lilientalowa: Święta żydowskie w przeszłości i teraźniejszości (20 tablic), str. 191—288. — Tadeusz Sinko: Polski głosiciel „stanu natury“ z początku XVIII wieku, str. 289—358

Biblioteka przekładów z literatury starożytnej. III. 8-o, str. XV i 459. Cena 7 kor. 50 hal.

Treść: M. Waleryusa Marcyalisa Epigramów Ksiąg XII—przekładał Jan Czubek.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział historyczno-filozoficzny. Serya II. Tom XXVI. Ogólnego zbioru tom 51, 8-o, str. 371. Cena 8 kor.

Treść: Stefan Waszyński: Laokryci i τὸ κοινὸν δίκαιον czyli „Sędziowie ludu“ i „Wspólny sąd“, str. 1—21. — Franciszek Ksawery Fierich: Prawo wekslowe w Polsce na podstawie Konstytucji sejmowych (1775, 1776, 1778 i 1780), str. 22—132. — Jan Ptaśnik: Denar św. Piotra obrońcą jedności politycznej i kościelnej w Polsce, str. 133—218. — Ludwik Boratyński: Przyczynek do dziejów pierwotnych stosunków handlowych Gdańska z Włochami, w szczególności z Wenecją, str. 219—277. — Maryan Gumowski: O grzywnie i monecie piastowskiej, str. 278—371.

Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział historyczno-filozoficzny. Serya II. Tom XXVII. Ogólnego zbioru tom 52, 8-o, z portretem, str. 311. Cena 7 kor.

Treść: Wacław Sobieski: Zabiegi Dymitra Samozwańca o koronę polską, str. 1—60. — Witold Rubczyński: O filozoficznych poglądach Sebastjana Petrycego z Pilzna w jego „Przestrobach“ i „Przydatkach“ a w szczególności w dołączonych do pierwszych pięciu ksiąg przekładu etyki Nikomachejskiej Arystotelesa (z portretem Petrycego), str. 61—190. — Stanisław Zachorowski: Węgierskie i polskie osadnictwo Spiżu do połowy XIV wieku, str. 191—283. — Wincenty Zakrzewski: Stanisław Górski i jego prace historyczne. Propozycja i zarys programu konkursu, str. 284—311.

Akta historyczne do objaśnienia rzeczy polskich służące

od roku 1508 do roku 1795 (*Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1508 usque ad annum 1795*), duże 8-o, tom XIII, str. 360. Cena 8 kor.

Treść: Akta Kapituł z wieku XVI wybrane. 1519—1577. (*Acta Capitulorum saeculi XVI selecta*), tom I, część I — wydał Bolesław Ulanowski.

Pomniki dziejowe wieków średnich do objaśnienia rzeczy polskich służące (*Monumenta medii aevi res gestas Poloniae illustrantia*), duże 8-o, tom XVIII, str. 388. Cena 8 kor.

Treść: Akta Kapituł i sądów biskupich (*Acta Capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*), tom III, część I — wydał Bolesław Ulanowski.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego Akad.

Umiej. Serya III. Tom 8. Dział A. Ogólnego zbioru tom 48. Dział A. — Nauki matemat.-fizyczne. — 8-o, 4 tabl. i 8 ryc. w tekście, str. 229. Cena 6 kor.

Treść: Jan Lewiński: Pasma Przedborskie (1 tabl.), str. 1—28. — Zygmunt Motylewski: Dwuhydroksychinoksalin i jego pochodne, str. 29—42. — Jan Bielecki: O trójaldehydzie mezytylenowym (1. 3. 5-trójmetylalbenzenie), str. 43—59. — Józef Browiński: O obecności kwasów proteinowych we krwi, str. 61—74. — Kazimierz Jabłczyński: Kataliza w układzie niejednolitym: Rozkład chlorku chromowego przy blaszce platynowej, str. 75—106. — Mieczysław Dziurzyński: O międzycząsteczkowej przemianie dwufenylhydrazofenyłu pod wpływem chlorowodoru w roztworze benzolowym, str. 107—117. — Karol Olszewski: Skraplanie gazów. Szkic historyczny (3 tabl.), str. 119—141. — Zygmunt Klemensiewicz: Chlorek antymonawy jako roztwórnik jonizujący (5 ryc.), str. 143—163. — Kazimierz Jabłczyński: Kinetyka reakcyj następujących: redukcja kwasu chromowego przez kwas szczawiowy, str. 165—168. —

Franciszek Kamieński: Nowe ułatwienie w badaniach mikroskopowych i mikrofotografii stereoskopowej (stolik wahający się) (2 ryc.), str. 169—179. — Antoni Korczyński: O solach anormalnych (1 ryc.), str. 181—193. — J. Buraczewski i Tadeusz Koźniewski: Jodowe pochodne strychniny i brucyny, str. 195—199. — Kazimierz Kling: O alkoholach totyloetylowych, str. 201—206. — Kazimierz Jabłczyński: Zależność pomiędzy szybkością mieszania i szybkością reakcyi w układach niejednorodnych, str. 207—210. — Stanisław Bądryński i W. Humnicki: Badania ilościowe nad zachowaniem się w ustroju salolu oraz glicerydu dwustearylolalicylowego, str. 211—223. — G. G. Wilenko i Zygmunt Motylewski: O działaniu sodu na cholesterynę w wysoku amylowym, str. 225—229.

Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego Akad.

Umiej. Serya III. Tom 8. Dział B. Ogólnego zbioru tom 48. Dział B. — Nauki biologiczne. — 8-o, str. 529, z 14 tabl. i 26 ryc. w tekście. Cena 15 kor.

Treść: Kazimierz Stołyhwo: Czaszka z Nowosiółk jako dowód istnienia w okresie historycznym kształtów pokrewnych z *Homo primigenius* (4 ryc.) str. 1—28. — J. Młodowska: Z histogenezy mięśni szkieletowych (2 tabl.), str. 29—40. — Hugo Zapałowicz: Krytyczny przegląd roślinności Galicyi. Część XII, str. 41—90. — Karol Klecki i Adam Wrzosek: O przechodzeniu do moczu mikrobów, we krwi krążących, str. 91—122. — Jan Nowak: Badania w zakresie głowonogów z górnej kredy w Polsce. Część I. Rodzaj *Baculites* Lamark (1 tabl. i 8 ryc.), str. 123—154. — Józef Browiński i Stefan Dąbrowski: O metodzie ilościowego określenia żółtego podstawowego barwika moczu (urochromu), str. 155—164. — Henryk Wielowieyski: Dalsze badania nad histologią i historią rozwoju jajnika u owadów. Część II. (3 tabl.), str. 165—186. — Hugo Zapałowicz: Krytyczny przegląd roślinności Galicyi. Część XIII, str. 187—256. — J. Dunin-Borkowski: O t. zw. „zjawisku Gürbera“ (2 ryc.), str. 257—268. — Borys Pieczenko: O budowie i rozwoju *Bacillopsis stylopygae*, nov. gen., nov. spec. (1 tabl. i 5 ryc.), str. 269—300. — Edmund Ro-

senhauch: O powstawaniu flory w fizyologicznym worku spojówkowym noworodków (1 ryc.), str. 301—330. — Hugo Zapałowicz: Krytyczny przegląd roślinności Galicyi. Część XIV, str. 331—336. — J. Dunin-Borkowski: O działaniu hemolitycznem soli rtęciowych (2 ryc.), str. 337—354. — Piotr Wiśniewski: Wpływ warunków zewnętrznych na sposób owocowania u *Zygorhynchus Moelleri* (2 ryc.), str. 355—362. — Henryk Wielowieyski: Dalsze badania nad histologią i historią rozwoju jajnika owadów. Część III. *Coleoptera* (2 tabl.), str. 363 do 388. — Br. Konopacka: Wpływ przyspieszenia odśrodkowego na rozwój jaj żaby (3 tabl.), str. 389—404. — Witold Gawiński: O wydzielaniu kwasów proteinowych w moczu osób zdrowych oraz w przypadkach chorób, str. 405—418. — Kazimierz Białaszewicz: Z badań nad wzrostem zarodków płazów (3 ryc.), str. 418—438. — Adolf Maciesza: O wrodzonych, nadmiernie rozszerzonych otworach ciemieniowych (*foramina parietalia*) u ludzi (2 ryc.), str. 439—452. — Wilhelm Friedberg: Rodzaj *Turritella* w miocenie ziem polskich (2 tabl.), str. 453—482. — Adolf Maciesza: Znaczenie przewodu pokarmowego w powstawaniu pylicy płuc i organów jamy brzusznej, str. 483—518. — Stanisław Kozłowski: O stosunkach zasad mineralnych do kwasów w prawidłowym moczu ludzkim, str. 519—529.

Sprawozdanie Komisji fizyograficznej, obejmujące pogląd na czynności dokonane w ciągu roku 1907 oraz Materiały do fizyografii krajowej, 8-o, tom 42, str. XXV + 77 + 69 + 98 + 48, 4 tabl. i 12 rys. w tekście. Cena 9 kor.

Treść: Sprawozdanie z czynności i spis członków, str. I—XXV. — Część I. — Materiały do klimatografii Galicyi zebrane przez Sekcyę meteorologiczną w roku 1907. — Wyniki spostrzeżeń meteorologicznych w Galicyi w 1907 roku, zestawione w c. k. Obserwatorium astronomicznem w Krakowie, str. 3—61. Gradobicia w r. 1907, str. 62—66. — Julian Hawrysiwicz: Spostrzeżenia pojawów w świecie roślinnym i zwierzęcym, wykonane w r. 1907 w Ożydowie, str. 67—77. — Materiały do fizyografii krajowej. — Część II. — Materiały zebrane przez Sekcyę

zoologiczną i botaniczną. — Hugo Zapałowicz: Ze strefy roślinności karpackiej, str. 3—7. — Mieczysław Kowalewski: Materiały do fauny helmintologicznej pasorzytniczej polskiej, V, str. 8—12. — Józef Dziedzielewicz: Sieciarki (*Neuroptera genuina*) i Prasiatnice (*Archiptera*), zebrane w ciągu lat 1904 i 1905, str. 13—25. — Julian br. Brunicki: Spis motyli zebranych w powiecie stryjskim, str. 26—59. — Hugo Zapałowicz: Ze strefy roślinności karpackiej II, str. 60—59. — Część III. — Materiały zebrane przez Sekcję geologiczną. — Kazimierz Wójcik: Exotica fliszowe Kruhela Wielkiego koło Przemyśla (9 rys.), str. 3—24. — Wiktor Kuźniar: Eocen tatrzański (3 rys.), str. 25—57. — Wilhelm Friedberg: Drobnny przyczynek do fauny warstw inoceramowych (1 tabl.), str. 28—63. — Wiktor Kuźniar: Warstwy graniczne liasu-jury (Toarcien) na północ od Przedniej Kopy Sołtysiej w Tatrach (1 tabl. podw.), str. 64—98. — Część IV. — Materiały zebrane przez Sekcję rolniczą. — Konrad Mościcki: Gleby okolicy Miłkowa w powiecie lubaczowskim (1 mapa i tabl.), str. 3—48.

Atlas geologiczny Galicyi, zeszyt XXI, tekst i mapy opracował Prof. Dr. T. Wiśniowski, 8-o, 1 tabl. i 5 ryc. w tekście, str. 104. Cena map wraz z tekstem 4 kor. 50 hal., sam tekst 2 kor. 50 hal., pojedyncza mapa 2 kor.

Zawiera: Dobromil (słup VIII, pas 6).

Atlas geologiczny Galicyi, zeszyt XXIII¹⁾, tekst i mapy opracował Dr. Władysław Szajnocha. 8-o, str. tekstu 23. Cena map i tekstu 3 kor., sam tekst 1 kor., pojedyncza mapa 2 kor.

Zawiera mapy: Smorze, Dydiowa.

Atlas geologiczny Galicyi. Dodatek do zeszytu XV. Tekst i mapę opracował Dr. Kazimierz Wójcik. 8-o, str. 3 i 2 nl. z mapą. Cena 1 kor.

Zawiera: Wschodnia część arkusza Kraków (słup III, pas 4).

¹⁾ Zeszyt XXII w druku.

Katalog literatury naukowej polskiej wyd. przez Komisję bibliograficzną Wydziału mat.-przyr. Akad. Um. 8-o, tom VII, zeszyt III i IV, rok 1907. Cena roczna 3 kor.

Katalog literatury naukowej polskiej wyd. przez Komisję bibliograficzną Wydziału matem.-przyr. Ak. Um., tom VIII, rok 1908, zeszyt I—II. Cena roczna 3 kor.

Hugo Zapalowicz: Krytyczny przegląd roślinności Galicyi (*Conspectus florae Galiciae criticus*), 8-o, tom II, str. 315. Cena 6 kor.

Materyały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne wyd. staraniem Komisji antropologicznej Akad. Um. tom X, 8-o, str. XIII + 178 + 344, 35 tablic i 13 rys. w tekście. Cena 18 kor.

Treść: Sprawozdania z czynności i spis członków, str. VII—XIII. — I. Dział antropologiczno-archeologiczny. — S. J. Czarnowski: Wykopaliska miechowskie (w gubernii kieleckiej). Sprawozdanie z badań paleoetnologicznych w r. 1897—1905 (9 tabl.), str. 3—24. — Wandalin Szukiewicz: Poszukiwania archeologiczne w powiecie lidzkim, gubernii wileńskiej (7 tabl. i 2 rys.), str. 25—45. — Maryan Wawrzeniecki: Poszukiwania archeologiczne w Królestwie Polskiem dokonane w lipcu, sierpniu i wrześniu 1904 roku przez Maryana Wawrzenieckiego i Szczęsnego Jastrzębskiego (4 tabl. i 3 rys.), str. 46—63. — Maryan Wawrzeniecki: Poszukiwania archeologiczne w Królestwie Polskiem dokonane w roku 1905 i 1906 (10 tabl. i 5 rys.), str. 64—98. — Julian Talko-Hrynciewicz: Przyczynki do antropologii dzieci chrześcijańskich i żydowskich na Ukrainie, str. 99—158. — Wiktor Kuźniar: Zabytki przedhistoryczne z Witkowic pod Krakowem (1 tabl. i 1 rys.), str. 159—172. — Maryan Wawrzeniecki: Grodzisko w Stradowie w powiecie pinczowskim, gminie Chroberz, gubernii kieleckiej

Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej (4 tabl.), str. 173—178.—
II. Dział etnograficzny. — Helena Windakiewiczowa: Katalog pieśni polsko-morawskich zestawila i w przypisy zaopatrzyła..., str. 3—43. — Franciszek Gawełek: Czarownik w Rząchowy w powiecie brzeskim, str. 44—49. — Aleksander Saloni: Lud rzeszowski. Materiały etnograficzne, str. 50—344.

Rocznik Akademii Umiejętności. Rok 1907/8. 8-o, 10 tablic, str. 207. Cena 2 kor.

Treść: Wiadomości administracyjne, str. 1—64, 153—209.—
Bronisław Dembiński: Szujski i jego synteza dziejów (odczyt), str. 123.

Sprawozdania z czynności i posiedzeń Akademii Umiejętności. Rok 1908, Nr. 5—10; rok 1909, Nr. 1—4. (Cena zeszytu 50 hal.).

Bulletin international de l'Académie des Sciences de Cracovie. I. Classe de philologie. II. Classe d'histoire et de philosophie. Rok 1908. Nr. 1—10, 8-o, str. 152. (Cena zeszytu 80 hal.).

Bulletin international de l'Académie des Sciences de Cracovie. III. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Rok 1908. Nr. 1—10, 8-o, str. 1093, 32 tablic i liczne rysunki w tekście. (Cena zeszytu 80 h.).

Nadto ukazały się następujące odbitki:

a) Wydział filologiczny :

Ferdynand Hoesick: Ze studyów nad Kochanowskim, 8-o, str. 68. Cena 1 kor. 30 hal.

Regina Lilientalowa: Święta żydowskie w przeszłości i teraźniejszości, 8-o, 20 tablic, str. 98. Cena 6 kor.

Joachim Reinhold: Berte aus grans pies w literaturach germańskich i romańskich, 8-o, str. 194. Cena 4 kor.

Tadeusz Sinko: Polski głosiciel „stanu natury“ z początku XVIII w., 8-o, str. 70. Cena 1 kor. 40 hal.

b) Wydział historyczno-filozoficzny:

Ludwik Boratyński: Przyczynek do dziejów pierwszych stosunków handlowych Gdańska z Włochami, a w szczególności z Wenecją, 8-o, str. 59. Cena 1 kor. 20 hal.

Maryan Gumowski: O grzywnie i monecie piastowskiej, 8-o, str. 96. Cena 2 kor.

Jan Ptaśnik: Denar św. Piotra obrońcą jedności politycznej i kościelnej w Polsce, 8-o, str. 87. Cena 1 kor. 70 hal.

Stanisław Zachorowski: Węgierskie i polskie osadnictwo na Spizu do połowy XIV wieku. 8-o, str. 92. Cena 2 kor.

Wincenty Zakrzewski: Stanisław Górski i jego prace historyczne. Propozycja i zarys programu konkursu, 8-o, str. 28. Cena 60 hal.

c) Wydział matematyczno-przyrodniczy:

Władysław Kulczyński: Symbola ad faunam araneorum Javae et Sumatrae cognoscendam. I. Mygalomorphae et Cribellatae, (osobne odbicie z Biuletynu matem.-przyrodn. 1909, czerwiec), 8-o, str. 527—581, jedna tablica. Cena 1 kor. 30 hal.

Karol Olszewski: Skraplanie gazów. Szkic historyczny, 8-o, str. 23, trzy tablice. Cena 1 kor.

Karol Olszewski: Die Verflüssigung der Gase. Eine historische Skizze (osobne odbicie z Biuletynu mat.-przyr. 1908, maj), 8-o, str. 375—398, trzy tablice. Cena 1 kor.

d) Dzieła osobno wydane:

Franciszek Duda: Rozwój terytoryalny Pomorza polskiego (wiek XI—XIII). 8-o, str. 170, 1 mapa i 1 tabl. genealogiczna. Cena 3 kor. 60 hal. (Nakład fund. Nestora Bucewicza).

Antoni Prochaska: Król Władysław Jagiełło. 8-o, tom I, str. VIII i 414, tom II, str. 413. Cena za oba tomy 15 kor.

M. P. Rudzki: Fizyka ziemi. 8-o, str. XI i 538, z jedną mapą w tekście, 4 tabl. i 59 rys. Cena 10 kor.

Adam Szelągowski: Najstarsze drogi z Polski na Wschód w okresie bizantyjsko-arabskim. 8-o, 1 mapa, str. IX i 147. Cena 3 kor.

Wacław Tokarz: Galicya w początkach ery Józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z roku 1783. 8-o, str. 400. Cena 7 kor. 50 h. (Nakład fund. Nestora Bucewicza).

Źródła do dziejów Polski porozbiorowych:

I. — Dyaryusz Sejmu z r. 1830—1831 — tom III — od 19 kwietnia do 25 maja 1831, wydał Michał Rostworowski. 8-o, str. XXIII i 717. Cena 10 kor.

IV. — J. U. Niemcewicza Pamiętniki z 1830—1831 r. — wydał Maryan Antoni Kurpiel. 8-o, str. V i 161. Cena 3 K. 40 hal.

VI. — Władysława Daniłowskiego Notatki do Pamiętników wydał Jan Czubek, 8-o, z portretem autora, str. XV i 510. — Cena 10 kor.

